

Ladislav Macháček

Slovenská spoločnosť pre výskum mládeže, Bratislava
Katedra pedagogiky FF UCM, Trnava

Ako sa „učíme“ demokracii na škole?

iuventa

Abstrakt

Po roku 1989 sa uskutočňuje komplikovaný zápas o podobu občianskej výchovy mládeže v škole i mimo nej. Výskum študentov stredných škôl v rokoch 2005 a 2007 potvrdil, že učebné predmety občianska výchova, ale aj náuka o spoločnosti zaujali dôležité miesto vo formálnej edukácii o parlamentnej demokracii a participácii občanov na fungovaní politického systému. Po roku 2003 sa v zmysle zákona o školskej samospráve rozvíja aj neformálna edukácia študentov stredných škôl prostredníctvom žiackych školských rád. V roku 2007 vzrástol počet žiackych školských rád z 35% na 50% stredných školách v SR. Práve tak sa uskutočňuje participácia študentov na samospráve vysokých škôl prostredníctvom akademických senátov. Poslaním rozvoja samosprávneho života na školách s účasťou študentov nie je iba „učenie sa demokracii hrou na demokraciu v škole“, nie je to iba neformálna edukácia pre budúci občiansky život. Je to predovšetkým nástroj riešenia každodenných i perspektívnych problémov v škole, ktorá nie je iba výchovno-vzdelávacou inštitúciou, ale aj komplikovanou administratívnou organizáciou s príslušnou deľbou práce a pravidiel vládnutia.

IUVENTA uskutočňuje metodicko-vzdelávacie podujatia s cieľom objasniť poslanie participácie mladých ľudí na samospráve škôl a prispieť tak k rozvoju neformálneho vzdelávania v oblasti výchovy mládeže k demokratickému občianstvu.

1. uskutočnila sa I.celoslovenská konferencia študujúcej mládeže na tému SAMOSPRÁVNOSŤ A VÝCHOVA K DEMOKRATICKÉMU OBCIANSTVU NA STREDNÝCH ŠKOLÁCH V SR (NR SR, 15. 11. 2005, 120 študentov).
2. Stretnutie učiteľov občianskej výchovy a náuky o spoločnosti s koordinátormi ŽSR na stredných školách (15. 11. 2005)
3. Metodické publikácie Aj nás sa to týka, IUVENTA 2005, 12 s. (2000 ex.) Tretia vlna, IUVENTA 2006 (2000 ex.)
4. Publikácia z výskumu Participácia študentov na samospráve školy. IUVENTA 2005, s.58 (1000ex.)
5. Zborník z konferencie Participácia mládeže na samospráve školy, IUVENTA, 2006, s.120 (350 ex.)
6. 8 fokusových stretnutí študentov v krajských mestách Slovenska (približne 100 účastníkov)
7. Prieskum názorov študentov a učiteľov na ŽSR v stredných odborných školách a učilištiach (18 škôl)
8. Neformálne vzdelávanie stredoškolákov v rozličných regiónoch Slovenska v roku 2006 a 2007 Prešov, Košice, B.Bystrica, Žilina, Trenčín)
9. Sociologický výskum študentov stredných a vysokých škôl na Slovensku v rokoch 2005 a 2007
10. II. Celoslovenská konferencia študujúcej mládeže o školskej samospráve, Bratislava 14. 11. 2007, (účasť 120 študentov a koordinátorov).

Abstrakt

Situačný kontext

02

A. Formálna edukácia k demokratickému občianstvu v škole

03

1. Vyučovacie predmety

03

2. Politické vedomosti

05

3. Čitateľské kompetencie vysokoškolákov

09

B. Neformálna edukácia k demokratickému občianstvu v škole

16

I. Samospráva na stredných školách

16

1. Očakávania študentov od participácie na samospráve školy

17

2. Motivácia činnosti študentov v žiackej školskej rade

20

3. zástupca študentov v školskej rade

21

4. Informačné zdroje samosprávneho hnutia stredoškolákov

22

II. Samospráva na vysokých školách

22

1. Informovanosť a participácia na tvorbe samosprávy

22

2. Očakávania vysokoškolákov od participácie na samospráve školy

24

3. Hodnotenie a spokojnosť študentov s prácou svojich zástupcov v AS

26

4. Informačné zdroje študentov o AS na vysokých školách

30

Záver

32

Literatúra

34

1. Situačný kontext

Čo sa dialo v našej spoločnosti v rokoch 2005 až 2007?

Pre čitateľa, ktorý bude mať príležitosť oboznámiť sa s týmito výsledkami z výskumu s väčším časovým odstupom, treba pripomenúť, že parlamentný rok 2006 oddelil dve obdobia vládnutia na Slovensku:

- a/ obdobie vlády koalície politických strán SDKU, KDH a SMK v pravicovo-liberálnej a konzervatívnej vláde pod vedením premiéra M.Dzurindu
- b/ začiatok vládnutia koalície politických strán Smer, HZDS a SNS, v ktorej dominantné postavenie má politická strana SMER so sociálno-demokratickou orientáciou a vedie ju premiér R. Fico.

Na jeseň v roku 2005,

keď sme realizovali prvý výskum stredoškôľakov a vysokoškôľakov, vrcholili komplikácie udržiavania vládnej väčšiny v parlamente a konflikty vo vládnej koalícii medzi SDKU a KDH sa vyostрили až natolko, že došlo k predčasným parlamentným voľbám v roku 2006. Pravicovo-liberálne reformy neprinášali bezprostredné výsledky v sociálnej oblasti a mnohé sociálne skupiny (invalidi) a stavovské združenia (zdravotníci) permanentne protestovali na verejnosti voči vládnym reformám.

Na jeseň roku 2007

bola pri vláde nová koalícia (Smer, HZDS, SNS) už celý rok. Jej opatrenia už od prvých jej krokov (aj keď nie vždy „systémových“) zmiernovali sociálne dopady reforiem, s príchodom ďalších investorov sa zmenšovala nezamestnanosť, pričom postupujúca európska integrácia (zrušenie kontrol na hraničných priechodoch) otvárala nové možnosti pre mladých ľudí v získavaní nových študijných a pracovných príležitostí. Napokon aj konkurencia medzi mládežou o miesta na vysokých školách sa znižovala, nakoľko počet mladých ľudí v jednotlivých ročníkoch klesal až tak, že niektoré „neatraktívne“ fakulty a študijné odbory museli obmedzovať počty učiteľov.

Skutočnosť, že v roku 2006 sa odohrali predčasné parlamentné voľby, je dôležitým faktorom, ak porovnávame výsledky politickej a občianskej participácie študujúcej mládeže alebo sa snažíme objasniť niekedy až prekvapujúce rozdiely v ich názoroch a postojoch na rozmanité aktuálne otázky fungovania politického systému na Slovensku, ale už v novom európskom priestore.

Na rozdiel od výskumu stredoškôľakov (september a október 2007) sa zber pre výskum vysokoškôľakov uskutočňoval neskoršie (november a december 2007). To má vždy veľký význam pri zisťovaní tak citlivých skutočností ako sú politické názory a postoje.

V tomto období sme už zaznamenali na európskej úrovni úspešné výsledky rokovania EK o tzv. európskej zmluve v Lisabone a na národnej úrovni vrcholila kríza novej vládnej koalície kauzou okolo Slovenského pozemkového fondu.

A. Formálna edukácia k demokratickému občianstvu v škole

Na pôde školy sa diskutovalo o existencii špecializovaného predmetu „občianska výchova“, aj keď problém skôr spočíval v nedôvere k jeho učiteľom a k tomu, čo bolo jeho pôvodným obsahom pred rokom 1989. Napokon sa predmet zachoval a pod rozličnými názvami existuje aj v iných krajinách EÚ¹.

Postupne sa uskutočnila jeho vnútorná prestavba, stanovili sa nové štandardy ako pre občiansku výchovu na základných školách, občiansku náuku na stredných odborných školách a učilištiach, tak aj pre náuku

o spoločnosti na gymnáziách².

Osobitne pripomíname, že na vysokých školách sa uskutočňuje príprava učiteľov ako pre občiansku výchovu na základných školách (PF UK), tak aj pre náuku o spoločnosti na stredných školách (FF UCM v Trnave).

V našom výskume sme museli predovšetkým konštatovať, že občianska výchova, ale aj náuka o spoločnosti zaujali dôležité miesto medzi vyučovacími predmetmi, ak sa zaujímame o klasické otázky

Vyučovacie predmety

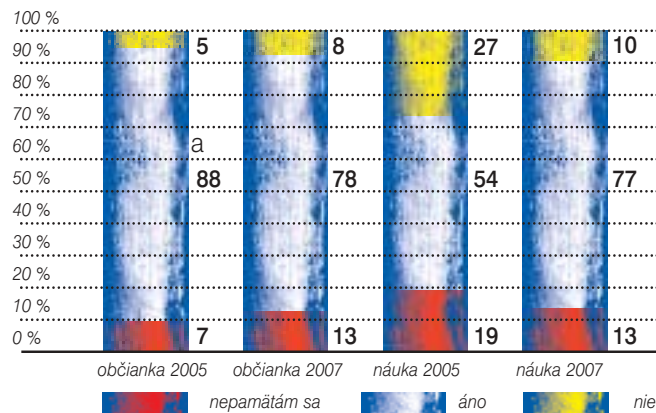
parlamentnej demokracie, fungovania politického systému, volieb do zastupiteľských orgánov na rozličných úrovniach, prezidentských volieb, referenda, občianskych práv na zhromažďovanie a združovanie, petičného práva a pod.

Dokonca náuka o spoločnosti v roku 2007 si u stredoškôľakov vylepšila svoju pozíciu oproti roku 2005 o celých 20 %.(pozri graf 1)

Na základe odpovedí žiakov stredných škôl i vysokoškôľakov na tú istú otázku (pozri graf 2 a graf 3) možno vysoko hodnotiť aj pozíciu dejepisu. Prekvapujúce je, ako hodnotia študenti zemepis alebo slovenčinu. V oboch odborných predmetoch sú isté potencionálne možnosti, ktoré aj podľa výsledkov nášho výskumu niektorí učitelia dokážu využiť až tak, že študenti si spomínajú na preberanie alebo objasňovanie témy „demokracie“ ako v slovenskej literatúre, tak aj v zemepise.

Osobitnú zmienku si zaslúži hodnotenie predmetov „etická výchova“ a „náboženská výchova“. Aj keď tento výchovný predmet má dotáciu iba 1 hodinu týždenne

Graf 1. Občianska výchova a náuka o spoločnosti podľa stredoškôľakov

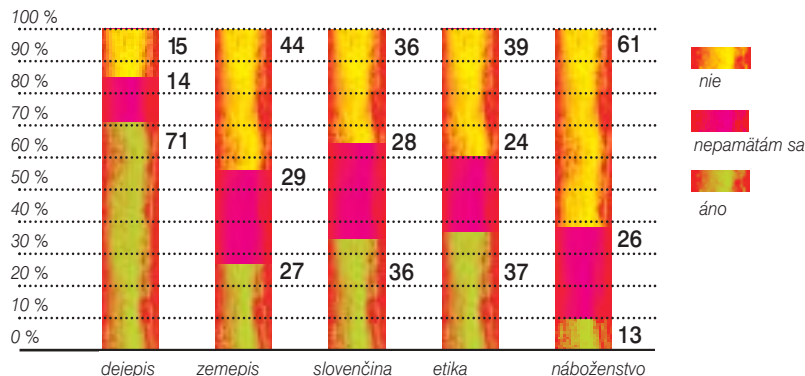
treba ju organizovať zoskupovaním žiakov z viacerých ročníkov (Podmanický, I., 2005), aj v reflexii vysokoškôľakov si etická výchova v roku 2007 udržiava svoje miesto z hľadiska témy „demokracia“, ktorej dôkladné objasnenie nielen v politických a právnych, ale aj morálnych súvislostiach môže mať vplyv na ich súčasnu a budúcu občiansku a politickú participáciu.

¹ Orientácia mladých mužov a žien na európske občianstvo a európsku identitu. Zost.L.Macháček, SÚ SAV, Bratislava 2004, 44 s.

² VZDELÁVACÍ ŠTANDARD S EXEMPLIFIKAČNÝMI ÚLOHAMI Z NÁUKY O SPOLOČNOSTI PRE GYMNAZIÁ. Vypracovali: PhDr. Anna Bocková, PhDr. Daniela Ďurajková, PhDr. Zdenka Janasová. Ministerstvo školstva SR schválilo vzdelávacie štandardy z exemplifikačnými úlohami pre gymnáziá so štvorročným štúdiom dňa 11. januára 2002 pod číslom 045/2002-4. Štátny pedagogický ústav, Pluhová 8, 830 00 Bratislava

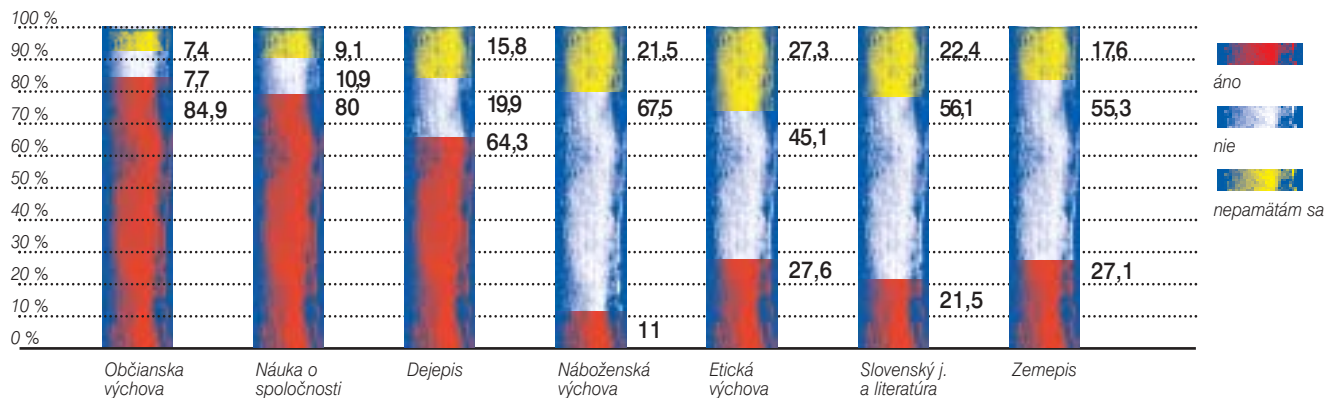
A. Formálna edukácia k demokratickému občianstvu v škole

Graf 2/ „Demokracia“ v akademických predmetoch u stredoškólkákov v roku 2007

Pri hodnotení náboženskej výchovy si nemôžeme klásť obdobné otázky. Chápeme ho ako výchovný predmet s odlišným poslaním a špecifickými témami spojenými s takými hodnotami ako viera, láska, solidarita, úcta a pod. Vyjadrenia vysokoškólkákov i stredoškólkákov potvrdzujú (11 %/13 %), že ide skutočne o osobitný predmet, ktorý nemôže zastupovať iné predmety, ale môže mať k nim významnú komplementárnu povahu.

Graf 3/ Demokracia na hodinách podľa vysokoškólkákov v roku 2007

2. Politické vedomosti

Výsledky na Slovensku vtedy ukázali značnú orientáciu mladých ľudí vo veku od 18 do 26 rokov v politických reáliách s výnimkou prebiehajúcej výmeny R. Prodiho J.Barrosom na pozícii vedúcej osobnosti Európskej komisie. Tu boli odpovede „neviem“ najvyššie.

V roku 2005 sme uskutočnili prvý výskum vysokoškolákov na Slovensku s tým, že sme otázky aktualizovali v súlade s diskutovanými skutočnosťami v európskej a národnej politike: Srbsko sme nahradili Tureckom a pozmenili sme počet členov EÚ z 25 v roku 2005 na 27 v roku 2007 a podobne.

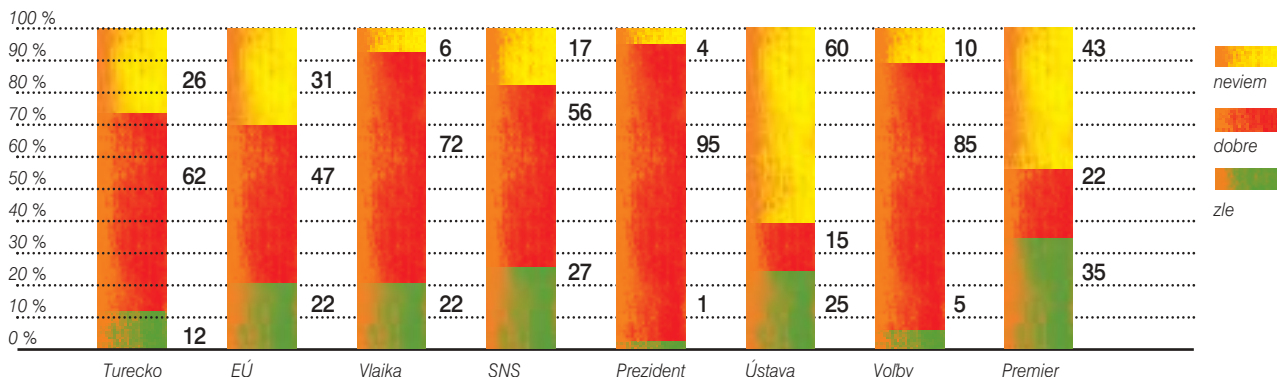
1. Turecko je člen Európskej únie
2. EÚ má 25/27 členských štátov
3. Vlajka EÚ je modrá s bielymi hviezdikami
4. EÚ má schválenú tzv. ústavnú zmluvu
5. SNS je/nie je parlamentnou stranou?
6. Na Slovensku sa konajú parlamentné voľby každé 4 roky
7. Prezident SR je ...?
8. Premiér má právomoc rozpustiť parlament
9. Parlament má právomoc odvolať premiéra (len v roku 2007)

Predpokladá sa, že záujem o politiku sprevádza aj istá úroveň vedomostí o politických faktoch a udalostiach. Je to nielen dobrý indikátor hĺbky „záujmu o politiku“, ale aj indikátor „predpokladu“ občianskej a politickej participácie.

Fenomén „vedomosti“ skúmame s rovnakou metodikou už od roku 2004. Vo výskume EUYOUPART³ sme tento smer výskumu rozpracovali prostredníctvom systému testu elementárnych znalostí o európskej (4 otázky) a o národnej (4 otázky) politike v participujúcich krajinách výskumu EUYOUPART (Francúzsko, Rakúsko, Estónsko, VB, Slovensko, Taliansko).

Výsledky testu dokumentujú (pozri Graf 5, 6 a 7), že vyššie znalosti dosahujú študenti v prípade najelementárnejších politických skutočností na Slovensku, ku ktorým sme zaradili poznanie prezidenta SR ako aj skutočnosť, že parlamentné voľby sa na Slovensku uskutočňujú každé 4 roky. Slovenské politické reálie dokázali úspešnejšie identifikovať stredoškólači v roku 2007.

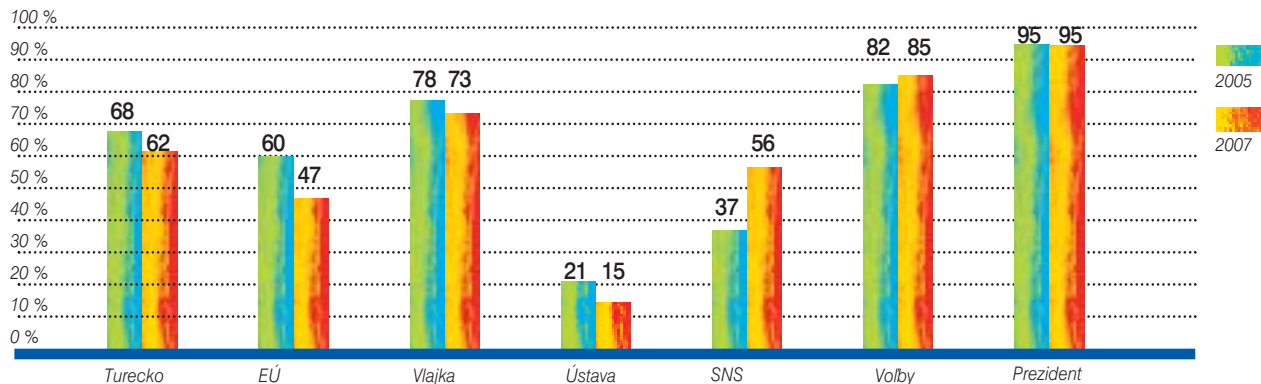
Graf 4 Úroveň vedomostí mládeže v SR (2004) o politických reáliách na Slovensku a v EÚ

3 EUYOUPART Politická participácia mladých ľudí v Európe. L. Macháček. UCM Trnava 2005, 64 s.

A. Formálna edukácia k demokratickému občianstvu v škole

Graf 5 Úroveň vedomostí o politických reáliách stredoškôlakov (2005-2007)

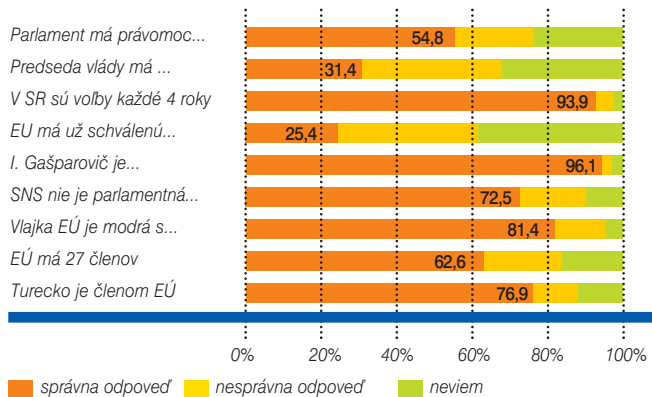
Relatívne dobré výsledky dosiahli študenti v prípade otázky o vlajke EÚ alebo otázky o krajine nepatriacej medzi jej členov (Turecko). Predsa však pozorujeme, že európske reálie identifikuje súčasná generácia stredoškôlakov v roku 2007 menej úspešne ako to dokázali jej rovesníci v roku 2005.

Diskusia o Turecku ako aj pristúpenie Bulharska a Rumunska za členov EÚ zvláštnym spôsobom zneistili aj vysokoškolských študentov v roku 2007. Európske reálie identifikuje súčasná generácia vysokoškôlakov v roku 2007 menej úspešne ako to dokázali jej rovesníci v roku 2005.

Najobtiažnejšou sa ukázala otázka, či má EÚ schválenú tzv. ústavnú zmluvu. V roku 2005 práve tak ako v roku 2007 odpovedalo správne (nie) málo študentov. Iba pre zaujímavosť uvedieme, že zber údajov pre výskum v roku 2007 sa uzavrel tesne pred stretnutím EK v Lisabone, na ktorom sa dosiahla istá pozitívna dohoda o tejto skutočnosti, aj keď jej pomenovanie je odlišné (nehovorí sa o ústave EÚ, ale o ústavnej zmluve).

Graf 6/ Úroveň vedomostí o politických reáliách vysokoškolákov v SR 2007

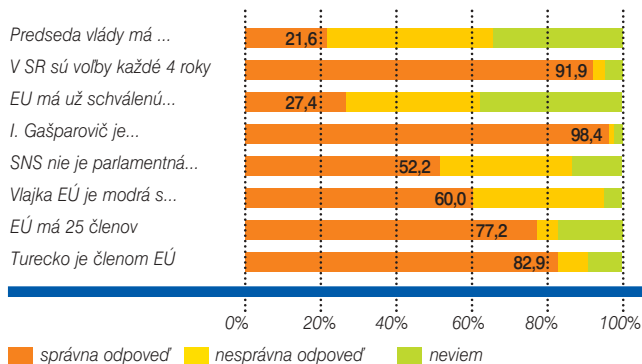
Z oblasti národnej politiky sme v roku 2005 predložili respondentom tvrdenie, že SNS je parlamentnou stranou. Vtedy správnu odpoveďou bolo, že nie je takouto politickou stranou (52%). V roku 2007, aby sme dodržali dikciu pôvodnej otázky sme tvrdili, že SNS nie je parlamentnou stranou, napriek tomu, že od roku 2006 sa takouto stranou stala a dokonca je súčasťou vládnej koalície. Respondenti mali teda „správne“ odpovedať, že nemáme pravdu. Dokázali to ešte úspešnejšie ako v roku 2005 a správne identifikovali, že SNS je parlamentnou stranou (72,5%).

Tradične najproblémovejšou otázkou z hľadiska úspešnosti respondentov vo vedomostnom teste je už od počiatku otázka skúmajúca vzťah dvoch mocí v demokracii - exekutívnej (vláda na čele s predsedom vlády, t.j. premiérom) a zákonodarnej (parlament). V zásade sme vždy položili identickú výskumnú otázku „premiér môže rozpustiť parlament“ a respondent mal možnosť štandardne odpovedať neviem, správne, nesprávne. Úlohou respondentov bolo odpovedať, že je to nesprávne.

V roku 2004 dokázali 18- až 25-roční mladí ľudia⁴ v Rakúsku a Estónsku odpovedať správnejšie o 10 % viac ako na Slovensku (58 %/48 %).

Pokiaľ sa to týka vysokoškolákov (Graf 6 a 7) v roku 2005 správne odpovedalo iba 21,6 %, ale v roku 2007 už 31,4 %. Ostatní odpovedali „neviem“ alebo dali nesprávnu odpoveď.

Graf 7/ Úroveň vedomostí o politických reáliách vysokoškolákov v SR 2005

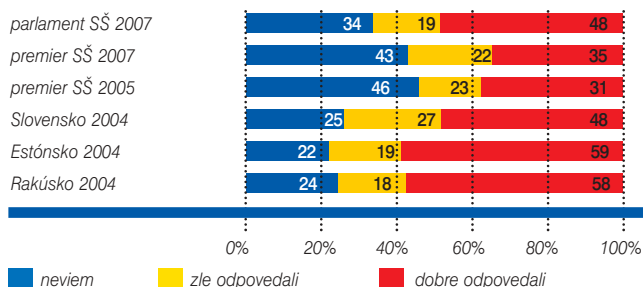
Stredoškóľáci na Slovensku v roku 2005 a 2007 (pozri graf 8) boli na tom podstatne horšie. Ich úspešnosť klesla na úroveň 31 - 35 %. Vysokoškóľáci však nedosiahli lepšie výsledky ako stredoškóľáci. V prípade žiakov a študentov vo veku 16, 17 i 18 rokov môže byť akceptovateľnou odpoveď „neviem“, ktorá sa dostala na prvé miesto (43 % - 46 %) v oboch prípadoch výskumu.

Dôležitý je však aj podiel odpovedajúcich, ktorí vyjadrujú súhlas s možnosťou, aby predseda vlády rozpustil parlament. V tomto prípade možno usudzovať, že „neznalosť“ právnej regulácie dvoch mocí možno interpretovať aj ako vlastný postoj vyjadrujúci tendenciu k naivnému autoritarizmu, teda akémusi hľadaniu rýchlejšieho riešenia problémov, v horšom prípade k hľadaniu „silného muža“, ktorý by nahradil pri rozhodovaniach o veciach verejného záujmu chaosom sa zmietajúci parlament, ak napr. nedokáže dlhodobo prijať (odhlasovať primeranou väčšinou) akékoľvek rozhodnutie vo veci.

Tu možno konštatovať, že všetky výskumné skupiny prezentované na grafe 8 majú takýchto mladých občanov na úrovni 18-27%. Teda každý piaty mladý občan by prípadne akceptoval alebo dokonca aj podporil nejakého silného muža pri hľadaní riešení spoločenských problémov aj v Rakúsku. Týka sa to však aj slovenských vysokoškolákov (Graf 6 a 7).

A. Formálna edukácia k demokratickému občianstvu v škole

Graf 8/ Predseda vlády môže rozpustiť parlament a opačne (stredoškóláci)

Napokon v grafe 6 a 8 nájdeme aj novú otázku pripravenú iba pre výskum v roku 2007: **môže parlament odvolať premiéra?** Výsledky ukazujú, že klesla úroveň nesprávnych odpovedí ako aj odpovede neviem. Správne odpovede poskočili u stredoškólakov o viac ako 10% (t.j. na 48%) a u vysokoškólakov o 20% (t.j. na 54,8%).

Túto otázku sme zaradili z „didaktických“ dôvodov ako prvú, aby sme umožnili študentom uvedomiť si podstatu problému vzťahu dvoch mocí s očakávaním, že ich to ovplyvní aj pri hľadaní správnej odpovede na otázku o premiérovej možnosti rozpustiť parlament. Výsledky nás však nepotešili. Didaktický experiment v roku 2007, teda akási „barlička“ so správnou odpoveďou v jednej predchádzajúcej otázke zásadnejšie nezmenil štruktúru odpovedí stredoškólakov i vysokoškólakov na otázku o právomoci premiéra ani v porovnaní s rokom 2005.

To možno interpretovať aj tak, že otázka respondentov podnecuje k vyjadreniu nie toho, čo o veci vedia alebo čo vedia, že je správne z hľadiska politologických teórií o demokracii, ale snažia sa prezentovať svoj postoj alebo presvedčenie, ako by to malo byť podľa konkrétnej spoločenskej situácie v ich

krajine. Je tu ešte možnosť interpretácie týchto výsledkov, ktorá sa spája s čitateľskou gramotnosťou (najmä študentov stredných odborných učilíšť), teda s neporozumením otázke, nakoľko obsahuje neznáme pojmy a ich súvzťažnosti. To však nemožno tolerovať u vysokoškólakov.

V každom prípade je vedomostný test prínosný z hľadiska poznania, že študenti vedia správne odpovedať predovšetkým na otázky týkajúce sa elementárnych a v dlhšom časovom období nemienciach sa politických reálií - faktov (prezident, parlamentné voľby). Problémy im nerobia akékoľvek zmeny alebo iba rýchlo sa meniace politické reálie a ich pomenovania. Problémy predstavujú „jadrové“ problémy zastupiteľskej demokracie, fungovanie politického systému, súvzťažnosť zdrojov mocí - zákonodarnej, výkonnej a súdnej. Výskum potvrdil, že študenti majú v tejto oblasti politických znalostí relatívne veľké medzery alebo „manká“.

Ako sa ukazuje, v poslednom období sa situácia nezlepšuje. Je to oblasť, ktorá by si zaslúžila systematickejšiu a aj väčšiu pozornosť v špecializovaných predmetoch, akými sú občianska výchova a náuka o spoločnosti, či dokonca v neformálnej edukácii k demokratickému občianstvu.

3. Čitateľské kompetencie vysokoškolákov

Otázke čitateľskej gramotnosti študentov sme sa venovali v danej oblasti aj preto, že Slovensko sa v testoch PISA ocitlo na najhorších pozíciách nielen v roku 2002, ale aj 2006. Zhodou okolností sme práve v čase príprav na výskum v roku 2005 dostali k dispozícii aj sadu 5 otázok, ktoré sa použili vo výskume *Civic education study* aj na Slovensku (ŠPU v Bratislave) na súbore 14-ročných žiakov v roku 1998.

Vo výskume stredoškôľákov a vysokoškôľákov na Slovensku sme tento blok uviedli osobitným príhovorom:

Správne pochopiť a rozumieť čo sa deje v politickom živote značí mať isté vedomosti o tom ako funguje parlamentná demokracia v našej spoločnosti, ako sa uplatňujú záujmy rozličných zoskupení občanov, čo je dovolené a čo je protizákonné, a pod.

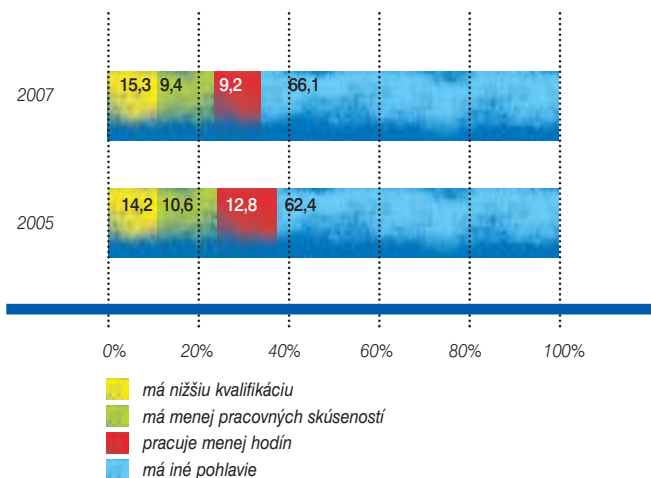
Test 1

Dvaja ľudia vykonávajú tú istú prácu. Jeden z nich dostáva nižšiu mzdu. Podľa vás sa PRINCÍP ROVNOSTI poruší a takýto postup zamestnávateľa je nesprávny iba v prípade, ak pracovník, ktorý dostáva nižšiu mzdu

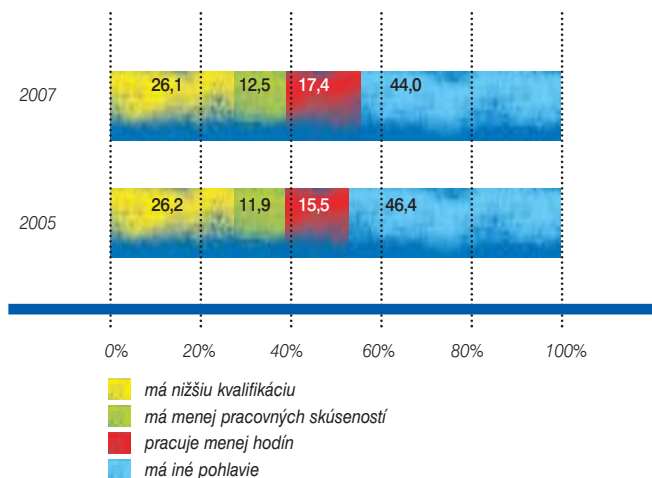
- A) má nižšiu kvalifikáciu
- B) má menej pracovných skúseností
- C) pracuje menej hodín
- D) má iné pohlavie

Výsledky ukazujú, že správnu odpoveď „má iné pohlavie“ si zvolilo 62,4% vysokoškôľákov a 46,4% stredoškôľákov v roku 2005 a 66,1% vysokoškôľákov a 44% stredoškôľákov v roku 2007. Takže platí, že nič podstatnejšieho sa neudialo v škole alebo mimo nej, čo by výraznejším spôsobom posunulo študentov k správnej odpovedi.

Vysokoškôľáci - test 1 - princíp rovnosti

Stredoškôľáci - test 1 - princíp rovnosti

A. Formálna edukácia k demokratickému občianstvu v škole

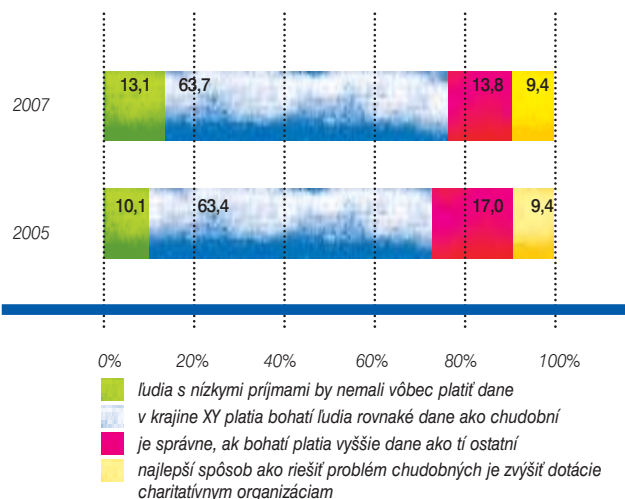
Test 2

Z nasledujúcich 4 stručných viet tri z nich vyjadrujú nejaký NÁZOR a iba jedna z nich má podobu TVRDENIA. Pokúste sa nájsť túto vetu. Je to veta:

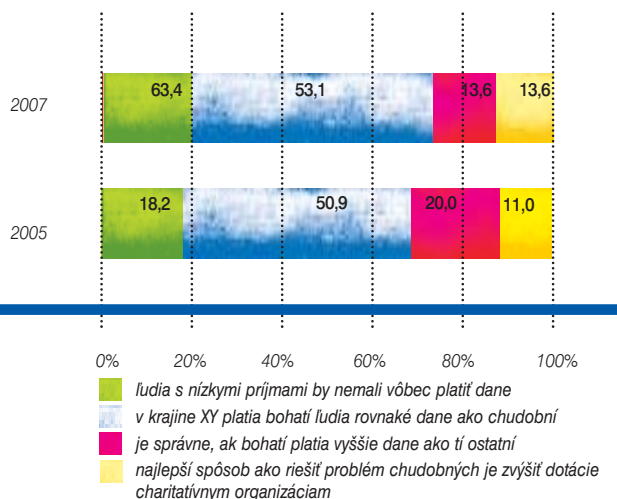
- A) ľudia s nízkymi príjmami by nemali vôbec platiť dane,
- B) v krajine XY platia bohatí ľudia rovnaké dane ako chudobní,
- C) je správne, ak bohatí platia vyššie dane ako tí ostatní,
- D) najlepší spôsob ako riešiť problém chudobných je zvýšiť dotácie charitatívnym organizáciám.

Ide o veľmi špecifickú testovú otázku, ktorej úlohou je preskúmať schopnosť logického myslenia a kompetenciu porozumieť formulácii mnohých otázok vo výskumoch verejnej mienky. Aj v tomto prípade preukázali vysokoškooláci relatívne lepšie porozumenie otázky ako stredoškooláci a našli medzi 4 možnosťami odpovedí tú, ktorá predstavuje „tvrdenie“, pričom sme znovu potvrdili, že v roku 2005 (50,9 % a 63,4 %) sme zaznamenali rovnaké výsledky ako v roku 2007 (53,1 % a 63,7 %) a ani jedna študentská skupina nedosiahla nejaké zlepšenie v porozumení formulácii otázky.

Test 2 - vysokoškooláci - tri z viet sú názor, tvrdenie je:

Test 2 - stredoškooláci - tri z viet sú názor, tvrdenie je:

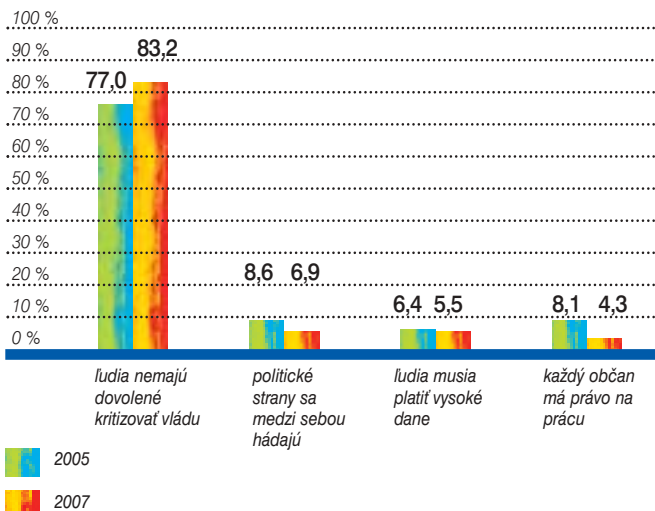

Test 3

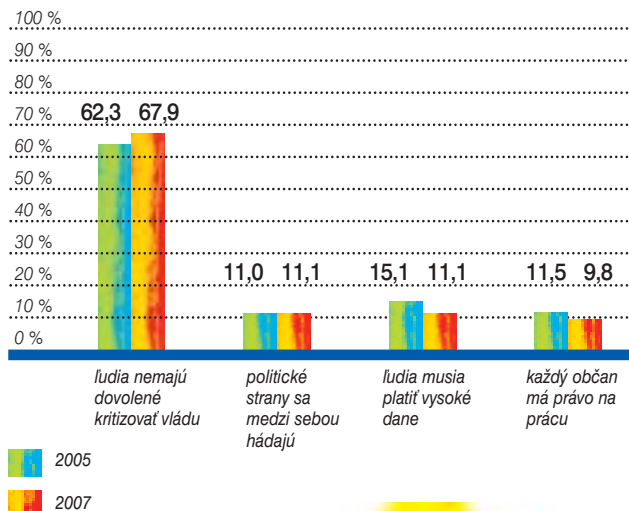
Ktorá z nasledujúcich situácií by najviac spôsobila, že
VLÁDA BUDE OZNAČOVANÁ AKO NEDEMOKRATICKÁ:

- A) ľudia nemajú dovolené kritizovať vládu,
- B) politické strany sa často medzi sebou hádajú,
- C) ľudia musia platiť vysoké dane,
- D) každý občan má právo na prácu.

Test 3 - vysokoškooláci - vláda bude nedemokratická, keď:

Test 3 - stredoškooláci - vláda bude nedemokratická, keď:

Testová otázka predložila študentom niekoľko možností, ktoré predstavujú možné odpovede, keď sa hovorí o tom, že vláda je alebo nie je demokratická. Pochopiteľne správnu je iba jedna z nich. V tomto prípade išlo o odpoveď „ľudia nemajú právo kritizovať vládu“ a vysokoškooláci dokázali identifikovať správnu odpoveď v roku 2007 (83,2 %) viac aj v porovnaní s rokom 2005 (77 %).

Stredoškooláci dokázali identifikovať správnu odpoveď v roku 2007 viac aj v porovnaní s rokom 2005, ale podstatne sa odlišujú od vysokoškoolákov.

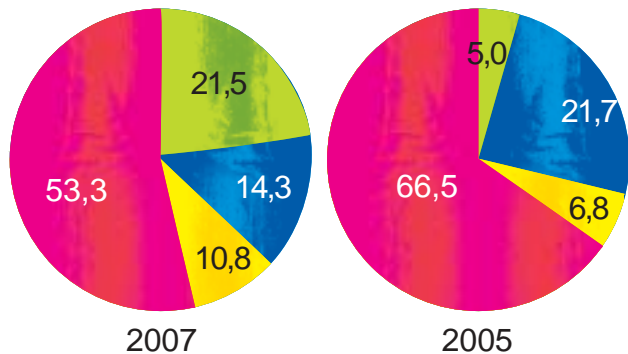
A. Formálna edukácia k demokratickému občianstvu v škole

Test 4

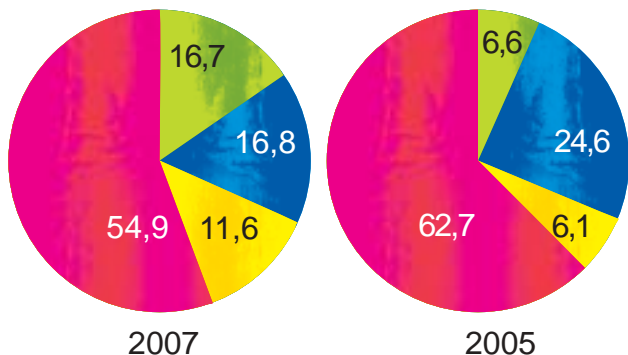
Keď sa pozrieš na NAJNOVŠIE UČEBNICE DEJEPISU, zdá sa, že v súčasnosti najpodstatnejšie, čo sa s nimi deje, by mohlo byť to, že:

- A) knihy pre žiakov musia byť krajšie ako pre dospelých,
- B) sa menia v nich názory na niektoré historické udalosti,
- C) knihy o histórii sú plné nezaujímavých informácií,
- D) knihy o histórii by mali mať viac obrázkov ako iné učebnice.

Test 4 - vysokoškooláci

Test 4 - stredoškooláci

- knihy pre žiakov musia byť krajšie ako pre dospelých
- sú plné nezaujímavých informácií
- menia sa v nich názory na niektoré historické udalosti
- knihy o histórii by mali mať viac obrázkov ako iné učebnice

Testová otázka zisťuje schopnosť žiakov stredných škôl zaznamenať dôležitý proces permanentného prehodnocovania historických udalostí v školských učebniciach v porovnaní so zmenami, ktoré sa týkajú formálnych, vonkajších, a teda nepodstatných zmien v učebniciach. V tomto teste dosiahli vysokoškooláci relatívne vysokú úroveň v oboch rokoch, ale v roku 2007 je podstatne nižšia (53 %) ako v roku 2005 (66,5 %) na úkor tých odpovedí, ktoré požadujú, aby v učebniciach dejepisu bolo viac obrázkov a mali by byť celkovo krajšie ako iné učebnice.

Obdobne stredoškooláci dosiahli v roku 2007 podstatne nižšiu (55 %) úroveň očakávaných odpovedí ako v roku 2005 (62,7 %) na úkor tých odpovedí, ktoré si povšimli, že v učebniciach dejepisu by malo byť viac obrázkov a mali by byť celkovo krajšie ako iné učebnice.

Tento výsledok si zasluhuje podrobnejšiu interpretáciu. Predovšetkým študenti majú pravdu, ak zdôrazňujú formálne požiadavky na učebnicu dejepisu. Zdá sa však, že majú pravdu aj v tom, že po roku 2005 sa už názory na historické udalosti podstatnejšie nemenia alebo sa nemenia tak, ako to bolo pred rokom 2005. Pozoruhodne to dokladá aj zvláštna zhoda smeru zmien vo výsledkoch testu u oboch skupín študentov.

Test 5

Dostal si do rúk PREDVOLEBNÝ LETÁK nejakej politickej strany. Je na ňom nasledujúci text:

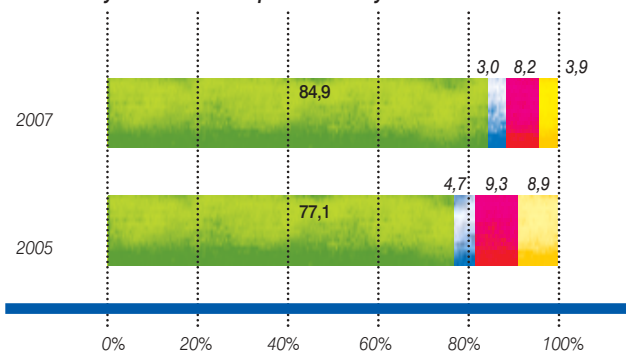
MY OBČANIA MÁME TOHO UŽ DOSŤ
Nevolte striebornú stranu
znamená to vyššie dane, ekonomickú stagnáciu
a mrhanie národnými zdrojmi!
Volte zlatú stranu
znamená to ekonomickú prosperitu, voľnú súťaž,
hlasujte pre viac peňazí v každej peňaženke,
nepremárnite ďalšie 4 roky.

Tento letáčik napísala a vám pravdepodobne poslala:

- A) strieborná strana,
- B) strana, ktorá je v opozícii k striebornej strane,
- C) skupina, ktorá sa dohliada nad tým, aby voľby boli v súlade s právom,
- D) strieborná a zlatá strana spoločne.

- strana, ktorá je v opozícii k striebornej strane
- strieborná strana
- skupina, ktorá sa dohliada nad tým, aby voľby boli v súlade s právom
- strieborná a zlatá strana spoločne

Test 5 - vysokoškooláci - predvolebný leták:

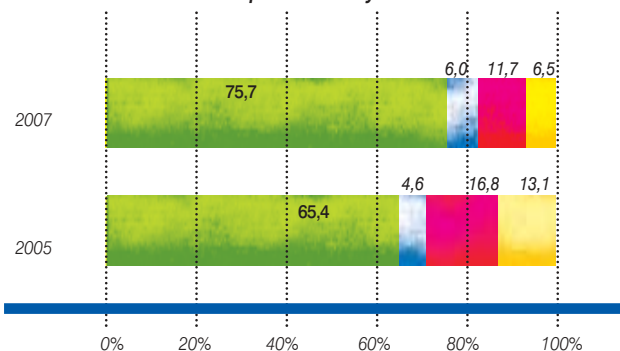

V ostatnej testovej otázke sa skúmala schopnosť študentov identifikovať správnu odpoveď, ktorou je, že jedna z politických strán sa snaží získať hlasy voličov na úkor inej. Aj keď z letáku je odpoveď celkom zrejmalá, v prípade rozličných predvolebných aktivít politických strán v masovokomunikačných prostriedkoch, na verejných priestranstvách (plagáty, billboardy), ale aj prostredníctvom letákov vhadzovaných do poštových schránok občanov nie je vždy jasné, v prospech koho je poskytovaná informácia a či politický subjekt postupuje v duchu „fair play“.

Nielen mladší (ale aj starší) ľudia nedokážu niekedy správne identifikovať program politických strán a správne sa rozhodnúť, koho budú voliť, podľa toho, aké záujmy bude tento subjekt obhajovať a presadzovať. Aj v tomto prípade ide v testovej otázke o to, ako študenti porozumeli textu na predvolebnom letáku.

Kompetencia vysokoškoolákov ako čitateľov „odhaliť“ autora predvolebného letáku sa podľa týchto výsledkov v odstupe dvoch rokov zlepšila z 77,1 % až na 84,9 % a obdobne aj kompetencia stredoškoolákov ako čitateľov letáku sa podľa týchto výsledkov zlepšila z 65 % až na 75 %.

Test 5 - stredoškooláci - predvolebný leták:

A. Formálna edukácia k demokratickému občianstvu v škole

Celkový pohľad na výsledky vedomostných testov naznačuje, že vysokoškoláci dokážu správne odpovedať na všetky otázky. To však neznačí, že nie sú medzi nimi tí, ktorí otázky neporozumeli alebo nechcú porozumieť. Aj keď je časový odstup medzi rokmi 2005 a 2007 nevelký, politické zmeny spojené s parlamentnými voľbami boli zjavnou „školou“, ktorá našla výraz v lepších politických vedomostiach tak stredoškolákov ako aj vysokoškolákov. Napokon treba pripomenúť, že rovnako obidve skupiny študentov signalizujú, že učebnice dejepisu si zasluhujú v každom prípade formálne i obsahové zmeny.

B. Neformálna edukácia k demokratickému občianstvu v škole

I. Samospráva na stredných školách

V roku 2004 výskum participácie mladých ľudí vo veku od 18 do 25 rokov potvrdil, že všetky sledované ukazovatele „*participácie na školskej demokracii*“ mali mladí ľudia v Rakúsku vyššie (napr. funkcia hovorca triedy, zúčastňoval sa študentských mítingov, členstvo v študentskej rade, participoval na protestoch).

Vysvetlenie sa zdá byť jednoduché:

- a/ Samospráva na školách v Rakúsku funguje podľa obdobného zákona už viac ako 15 rokov.
- b/ Rakúsky zákon neurčuje počet členov ŽSR na škole ako je to na Slovensku, ale jednoducho každá trieda školy si volí triedneho hovorca a jeho zástupcu do žiackej školskej rady. Takže je v tejto funkcii každý rok viac žiakov.
- c/ Okrem žiackej školskej rady existujú v Rakúsku aj **Krajínske** žiacke zastupiteľstvo (má najmenej 12 a najviac 30 členov z rozličných typov stredných škôl) a Federálne žiacke zastupiteľstvo (pozostáva z 27 oblastných školských hovorcov a hovorkýň a z 3 členov zo škôl, ktoré sú priamo podriadené Spolkovému ministerstvu školstva) ako partneri školskej správy na svojej úrovni.
- d/ Tieto žiacke zastupiteľstvá si volia na svojom prvom zasadnutí zo svojho stredy predsedu (predsedkyňu) tzv. **Krajínskeho** alebo Spolkového školského hovorca resp. (hovorkyňu).
- e/ **Krajínska**, ale aj federálna žiacka školská rada má možnosť prezentovať záujmy žiakov vis-a-vis školským úradom. Prezentuje ich aj na vlastnej internetovej stránke, aby získala podporu širšej odbornej verejnosti expertov, učiteľov a rodičov, predkladá vlastné projekty a námety na zlepšenia (napr. formou petícií Ministerstvu školstva), poskytuje aj služby pri riešení školských problémov, konzultácie pri výchovných problémoch, publikuje pravidelný spravodaj.

To, čo sa oceňuje v zahraničí na našom procese prehlbovania participácie žiakov na školskej samospráve, je jeho dobrovoľnosť a z toho vyplývajúca charakteristická črta „spontánnosti“ typická pre občianske hnutie. Ak nie je záujem medzi žiakmi o participáciu na školskej samospráve, nemusí žiacka rada vzniknúť, prípadne ak sa ukazuje, že jej činnosť neprináša očakávané výsledky, možno jej existenciu ukončiť.

Empiricky je overené, že vo väčšine prípadov je iniciátorom vzniku žiackej samosprávy niekto z učiteľov alebo dokonca vedenie školy. Sú však aj prípady, že žiaci majú záujem o vznik žiackej rady, ale vedenie školy to odmieta.

Prieskum UIPŠ v Bratislave potvrdil, že v roku 2007 vzrástol počet škôl so ŽSR oproti roku 2005 z 1/3 na 1 pri celkovom počte 800 stredných škôl na Slovensku.

V mnohých európskych krajinách (Nemecko, Holandsko) majú skúsenosť, že po istom čase sa sformovaná štruktúrna príležitosť participácie formou žiackej samosprávy zmení na formálnu inštitúciu bez života, o ktorej všetci vedia, že nejde o skutočnú demokraciu, ale iba o „hru“ na demokraciu.

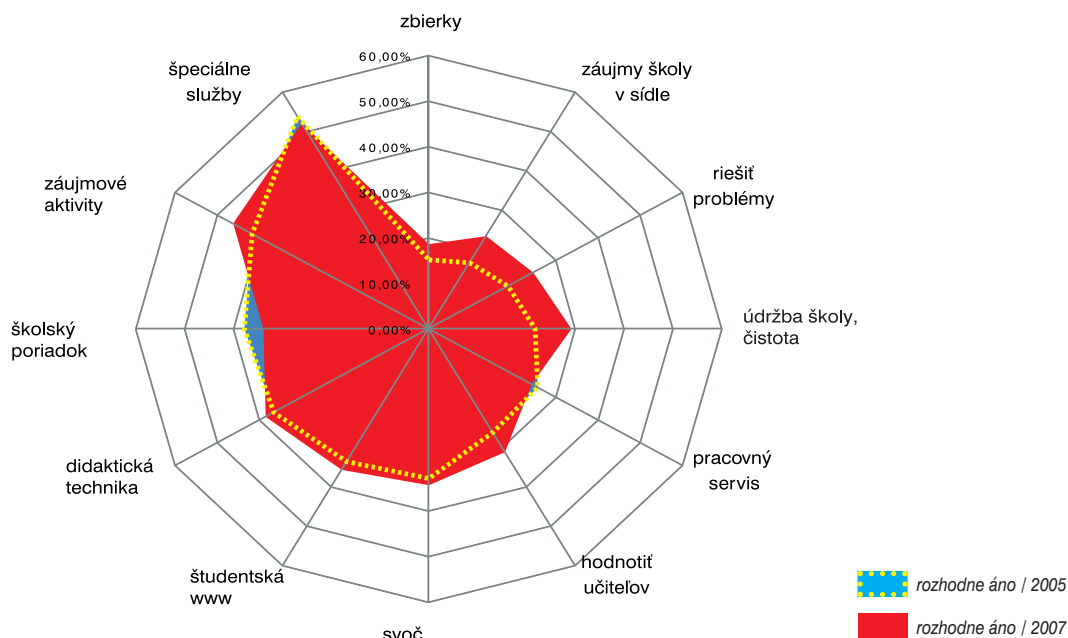
1. Očakávania študentov od participácie na samospráve školy

Veľmi dôležitou otázkou teda je, aké očakávania spájajú študenti so samosprávnymi orgánmi na ich školách, ktoré úlohy by im vložili do vienka predovšetkým. (Graf 7)

Naše výskumy stredoškolskej mládeže v roku 2005 a 2007 potvrdzujú, že:

- A) Dve elementárne očakávania: špeciálne služby pre žiakov a podmienky pre mimoškolskú záujmovú aktivitu nielenže zostávajú ako hlavné očakávanie od ŽŠR, ale si v roku 2007 upevnili svoje prvé miesta.
- B) Do popredia sa dostávajú, aj keď iba o trochu viac, očakávania spojené s hodnotením učiteľov a riešením problémov školy so sídelným mestom.
- C) Také očakávania, ako sú rozvíjať odbornú a vedeckú činnosť alebo vybaviť školy didaktickou technikou, si udržiavajú svoju naliehavosť.
- D) Problematika školského rozvrhu, školského poriadku alebo vyučovacieho procesu v očakávaniach študentov pre nás prekvapujúco o niečo málo, ale poklesla.

Graf 7/ Očakávané aktivity žiackých školských rád v rokoch 2005 a 2007

B. Neformálna edukácia k demokratickému občianstvu v škole

Je zrejmé, že niektoré problémy alebo úlohy spadajúce do „portfólia“ ŽŠR sa dajú ľahšie identifikovať a naformulovať. Iné si vyžadujú expertné poradenstvo a spoluprácu učiteľov, koordinátorov, výchovných poradcov, psychológov. K nim patria tie, ktoré sa týkajú akejkoľvek inovácie obsahu vyučovacieho procesu, problematiky hodnotenia učiteľov, prípravy na maturitné skúšky. Takže sa nečudujeme, že práve túto oblasť stredoškólači nevedia zhodnotiť z hľadiska jej naliehavosti.

Pre súčasných zástupcov žiakov stredných škôl je k dispozícii tzv. katalóg požiadaviek, ktoré v priebehu 15 rokov sformulovali žiaci v Rakúsku (www.ziackerady.iuventa.sk). Našli sme tu niekoľko mimoriadne aktuálnych a prekvapujúco inovačných námetov. Na prezentáciu sme vybrali z nich tri, aby sme dokumentovali, že nemusí ísť vždy o témy, ktoré by mali vyvolávať nejakú konfrontáciu s vedením školy, ale práve naopak. Dokladajú spoločný záujem žiakov a učiteľov na skvalitnení vyučovania v záujme úspešnej prípravy študentov pre štúdium na vysokých školách alebo pre život v práci.

Ponuka osvojenia si rétorickej a prezentačnej techniky pre maturitné triedy.

Pre záverečné triedy musí byť vytvorená ponuka pre vzdelávanie v oblasti rétoriky, komunikácie a prezentačnej techniky. Žiaci/žiaci majú použiť svoje schopnosti, aby vytvorili referát, volne sa vyjadrovali a mohli dobre obstáť pred skúšobnou komisiou. Takúto ponuku musí škola poskytnúť záväzne. Žiaci/žiaci, ktorí ukončia svoju školu, obdržia fundované vzdelanie v rétorike, ktorá im poslúži nielen pri ich záverečných skúškach, ale aj na ich ďalšej vzdelávacej a pracovnej ceste.

Písomná práca na niekoľko fáz.

Žiakom a žiakom sa má poskytnúť možnosť ešte raz si prečítať vlastnú písomnú školskú prácu a opraviť pravopisné a stylistické chyby. Samozrejme, je to možné len v určitých predmetoch (jazyky) a pri určitých tematických oblastiach. Trvanie fázy korektúry by malo byť 10 - 20 minút (závisí od dĺžky) a chyby sa musia opraviť perom takej farby, ktorá sa bude odlišovať od farby, ktorou bola napísaná školská práca. Žiaci/žiaci získavajú odstup od témy a môžu sa koncentrovať na „chyby z nepozornosti“. Tým je možné vyhnúť sa chybám, ktoré sa nevyskytujú za normálnych okolností. Vo fáze korektúry možno pracovať koncentrovanejšie a efektívnejšie. Nemožno už meniť základný koncept svojej práce. Aj v praxi je to predsa tak, že človek dostane možnosť v pokoji si prečítať a opraviť napísaný text.

Lepšie vzdelávanie učiteľiek/učiteľov.

Učiteľky/učitelia potrebujú lepšie vzdelávanie. Predovšetkým didaktická a pedagogická časť v ich vzdelávaní je príliš krátka. Je pravdou, že mnohí učiteľky/učitelia, to tiež kritizujú. Preto žiadame, aby sa táto oblasť masívne podporila v ich vzdelávaní!

Nepripomíname tento okruh úloh školskej samosprávy náhodou. Skutočné praktické učenie sa demokracii jej robením „learning by doing“ môže stredná škola žiakom poskytnúť iba vtedy, ak sa ŽŠR bude brať vážne ako partner vedenia školy nielen v oblasti záujmovej mimoškolskej činnosti, ale vtedy, ak pôjde o podstatnejšie otázky, ktoré zveril zákon do vienka ŽŠR a ktoré sa budú dotýkať aj záujmov a rutiny či pohodlia učiteľov vo vyučovaní, či stereotypov riadenia školy jej vedením.

Je príznačné, že prezentácie pozitívnych príkladov na druhej celoslovenskej konferencii ŽŠR (Bratislava, 14.11.2007) ani v jednom prípade sa nezamerali na tieto otázky (pozri www.iuventu.sk). Naše rozhovory s nimi potvrdili, že svojou činnosťou nechcú vyvolávať konflikty alebo problémy, ale chcú urobiť pre svojich spolužiakov a školu to, čo nikto zatiaľ nerobil a o čo majú všetci záujem, čo spája aj žiakov s učiteľmi a rodičmi. To sú práve aktivity v mimoškolskej oblasti.

B. Neformálna edukácia k demokratickému občianstvu v škole

2. Motivácia činnosti študentov v žiackej školskej rade

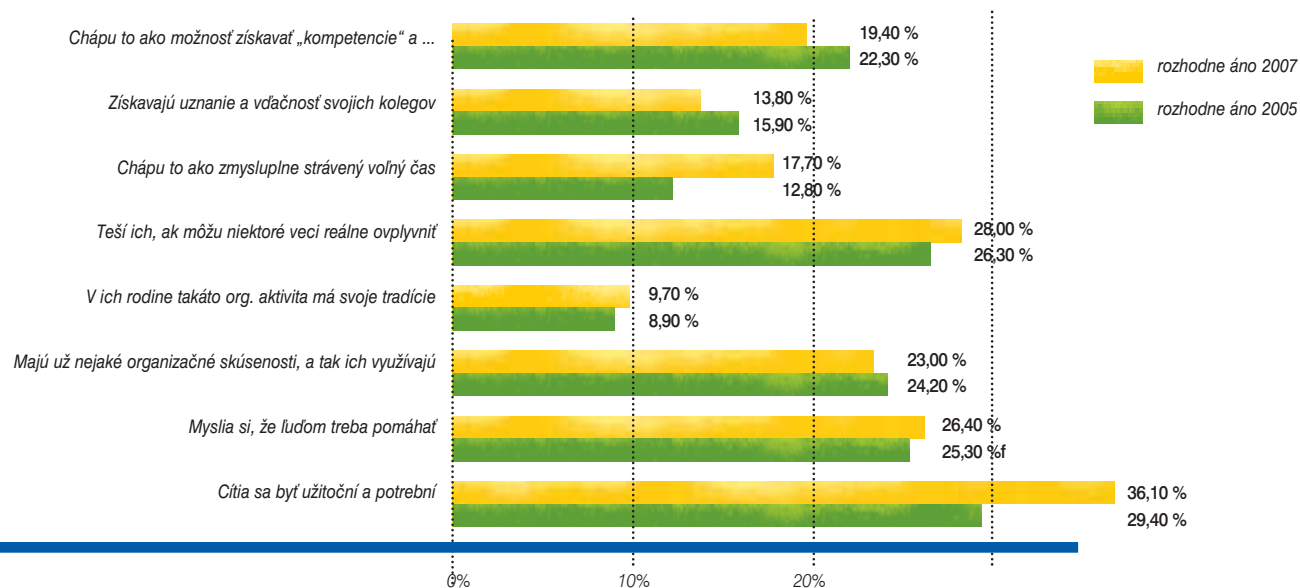
Na prvom celoslovenskom stretnutí stredoškóľakov v NR SR (Bratislava 15.11.2005) sme sa zhodli tiež na tom, že je málo študentov so záujmom kandidovať a že aj voliť prichádza iba malý počet študentov. Mali by sme vychádzať z toho, že podiel skupiny študentov s preferenciou rozvíjania skupinového života a uplatnenie svojich schopností v prospech fungovania tejto skupiny, teda mladých ľudí zameraných na uplatnenie svojich bytostných síl aj v oblasti politickej alebo občianskej, je relatívne malý. To potvrdil opakovane aj výskum v roku 2007

Dôveryhodnosť motivácie členov žiackej školskej rady a jej zástupcu v školskej rade je oporou pri „zastupovaní“ žiakov pri dôležitých rozhodnutiach, ktoré sa ich bezprostredne týkajú. Pre súčasných členov žiackej samosprávy je dôležité poznanie, že ich kolegovia ich prácu uznávajú a pripisujú im prevažne pozitívne motívy.

Porovnanie dvoch výskumov ukazuje predovšetkým relatívnu stabilitu štruktúry motivácie (Graf 8). Dôležité je, že sa zlepšilo chápanie „motívov“ činnosti členov zvolených do ŽSR medzi žiackou obcou na stredných školách. Priznávajú im ako prioritné tri skupiny motívov.

V prvej skupine sú to motívy „byť užitočný“, „pomáhať iným“, „sebarealizovať sa v zmyslupnej činnosti“, „nebyť sám“. V druhej skupine sa nachádzajú motívy ako „využívať svoje schopnosti“ a súčasne „získavať skúsenosti pre budúcu kariéru“, „ovplyvňovať chod vecí“ alebo „zažiť, že sa niečo mení“. V tretej skupine motívov je aj možnosť „získať si uznanie“ a mať aj isté výhody“, ktoré z takejto práce vyplývajú.

To všetko sú motívy občianskej alebo dokonca politickej participácie, s ktorými môžu aktívni študenti zdôvodňovať svoju organizátorskú prácu vo vlastnom voľnom čase a ktoré sa akceptujú ako legitímne.

3. zástupca študentov v školskej rade

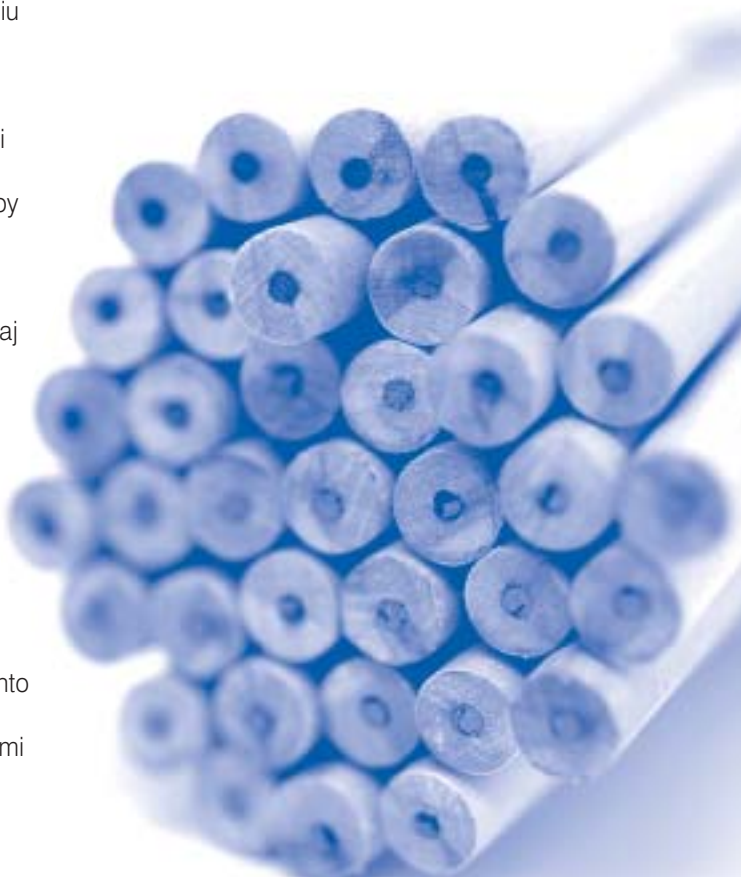
Pripomenme si, že Zákon NR SR 596 z 5. novembra 2003 o štátnej správe v školstve a školskej samospráve v ustanovení §26 „Žiacka školská rada“ tohto zákona umožňuje:

- aby sa žiacka rada vyjadrovala k podstatným otázkam, návrhom a opatreniam školy v oblasti výchovy a vzdelávania,
- aby sa podieľala na tvorbe a dodržiavaní školského poriadku,
- aby zastupovala žiakov vo vzťahu k riaditeľovi a vedeniu školy,
- **aby volila svojich zástupcov do rady školy.**

Na prvej celoslovenskej konferencii sme vyslovili obavu, ako prebieha voľba študentov do rady školy. Mali sme isté informácie, že niektorí riaditelia si vyberajú do školskej rady nejakého ochotného študenta bez toho, aby bol zvoleným členom ŽŠR, alebo bez toho, aby ho existujúca ŽŠR aspoň delegovala či s takýmto návrhom súhlasila.

Takéto praktiky sú hrozbou demokracie a niekedy aj príčinou, že študenti strácajú motiváciu pre participáciu v školskej samospráve. Pritom môžu byť motívy oboch - riaditeľa i študenta - tie najčistejšie. Najnovšie poznatky z výskumu stredoškolákov v roku 2007 ukazujú, že podľa ich odpovedí majú študenti zastúpenie spolu v 45% školských rád a z nich 35% sú členmi ŽŠR. Iba 10% študentov v školskej rade nie sú členovia ŽŠR. Pravda, o činnosti a problémoch študentov v školskej rade všeobecne zatiaľ nevieme veľa.

V roku 2008 sa uskutočnia osobitné stretnutia predsedov školských rád a študentov pôsobiacich v týchto samosprávnych orgánoch ako aj špecifická prieskumná akcia s touto cieľovou skupinou študentov a s predsedami rady školy.

B. Neformálna edukácia k demokratickému občianstvu v škole

4. Informačné zdroje samosprávneho hnutia stredoškôľakov

Pokiaľ sa to týka zdrojov vedomostí o poslaní a činnosti školskej samosprávy, obsadzujú učebné predmety podľa vyjadrenia študentov veľmi dôležité postavenie. Budeme musieť však podrobnejšie analyzovať, čo sa skutočne učí v občianskej výchove o ŽSR na jednotlivých školách a odkiaľ majú svoje informácie učители.

Hodnovernejšie sú už preverené informácie o využívaní dostupných metodických materiálov publikovaných luventou z jej internetového portálu na diskusných stretnutiach a seminároch. To všetko má v ostatných dvoch rokoch svoju materiálnu podobu.

Aj na základe odporúčaní sociologického výskumu UIPŠ MŠ SR v Bratislave (Bošňáková, M., 2004) sa uskutočňujú metodicko-vzdelávacie podujatia s cieľom objasniť poslanie participácie mladých ľudí na samospráve škôl a prispieť tak k rozvoju neformálneho vzdelávania v oblasti výchovy mládeže k demokratickému občianstvu.

Napokon je tu aj vedenie školy, ktoré spolupôsobí na študentov prostredníctvom svojich učiteľov-koordinátorov. Spoločne to predstavuje približne 30% diverzifikovaných informačných zdrojov. V ich štruktúre bude rásť úloha novej webovkej stránky žiackych školských rád

(www.ziackeskolskerady.sk).

II. Samospráva na vysokých školách

1. Informovanosť a participácia na tvorbe samosprávy

Mnohí vysokoškolskí študenti majú svoje osobné skúsenosti s činnosťou školskej samosprávy na stredných školách a svoje skúsenosti môžu uplatniť na vysokých školách. Na vysokých školách má samosprávna demokracia svoje zákonitosti a upravuje ju príslušný zákon o vysokých školách.

Domnievam sa, že legislatívny rámec participácie študentov upravuje v adekvátnej miere. Napriek tejto skutočnosti je dôležitá aj faktická realizácia zámerov zákonodarcov v reálnom „akademickom“ živote. Mnohokrát ide len o formálnu účasť, častokrát aj neúčasť na zasadnutiach a podobne. V histórii však boli aj svetlé príklady aktívnych študentov, ktorí boli veľkým prínosom pre samosprávu školy. Veľmi individuálne... Často sa stávajú nevinnými obeťami v manipulatívnych hrách niektorých záujmových skupín (z radov pedagógov) a slúžia len ako ideálne ideologické krytie. Hlas študenta, vox dei.

AS Univerzita Sv. Cyrila a Metoda v Trnave

Naše výsledky naznačujú, že v roku 2007 približne 80% študentov vedelo o existenci študentského parlamentu alebo akademického senátu (AS) na svojej fakulte alebo univerzite. Ich účasť na voľbách študentov do AS sa v roku 2007 významne zvýšila (41,5 %) a dokonca aj viac študentov kandidovalo vo voľbách do AS (9,1 %).

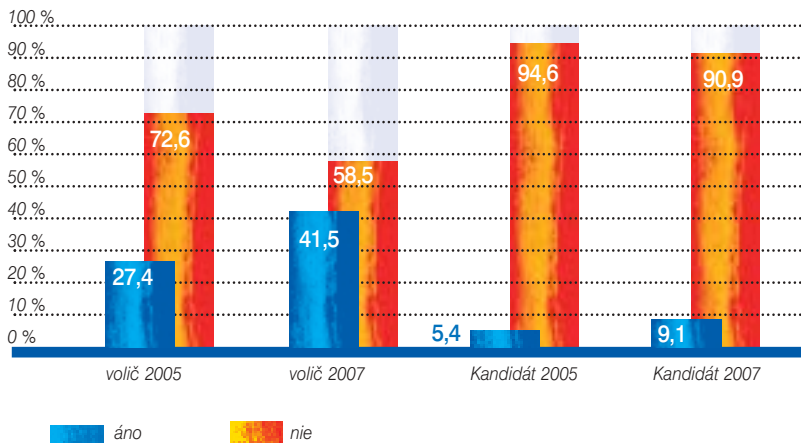
Dokazuje to i skutočnosť, že medzi študentmi je relatívne značné zastúpenie osobnostného typu označovaného ako Martin (9,7 % v roku 2005 a 11,5 % v roku 2007), u ktorého sa orientácia na dobré študijné výsledky spája s pripravenosťou venovať svoje voľnočasové kapacity svojim kolegom alebo členom študijného krúžku pri zabezpečovaní potrebných informácií, pri spolupráci s učiteľmi, či inými funkcionármi školy a dokonca pri organizovaní spoločných katedrových alebo fakultných akcií.

Mali by sme vychádzať z toho, že podiel skupiny študentov s preferenciou rozvíjania skupinového života a uplatnenia svojich schopností v prospech fungovania tejto skupiny, teda mladých ľudí zameraných na uplatnenie svojich bytostných síl aj v oblasti politickej alebo občianskej, je relatívne malý aj na strednej škole.

Napriek vytvorenému priestoru nie je záujem o činnosť v samosprávnych orgánoch veľká. Je problémom získať kandidátov na senátorov z radov študentov, zväčša je to výsledok „tlaku“ učiteľov. Záujem študentov o samotné voľby je veľmi malý, aj keď sú vždy vytvorené dobré časové a priestorové podmienky pre ich účasť na voľbách. Činnosť členov študentskej komory ASF je závislá od osobnostných vlastností zvolených senátorov. Zo skúsenosti v terajšom funkčnom období ASF môžem konštatovať, že iniciatívy zo strany študentov-senátorov nenašli výraznejšiu podporu medzi študentskou časťou akademickej obce. Prejavilo sa to napr. aj v čase, keď sme sa snažili získať názory a postoje študentov napr. k pripravovanému zákonu o študentských pôžičkách, alebo k iným otázkam, vyžadujúcim širšiu diskusiu.

Fakulta špeciálneho inžinierstva ŽU v Žiline

Graf 9/ Účasť študentov na voľbách do AS počas štúdia v roku 2007

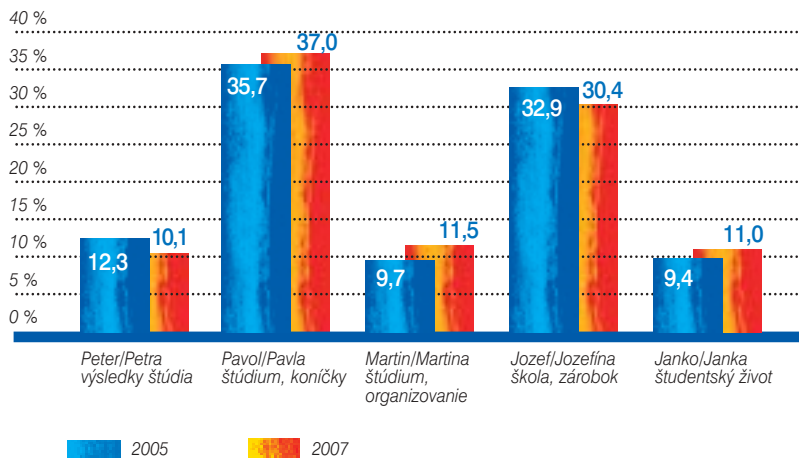

Kvantitatívne prevažujú dva typy, z ktorých jeden (Pavol) spája orientáciu na dobré študijné výsledky s najrozličnejšími voľnočasovými záujmovými aktivitami športového a kultúrneho zamerania a druhý (Jozef) skôr s takými, ktoré mu priniesú isté finančné prostriedky, aby mohol uhrádzať rastúce náklady na štúdium a študovať vôbec alebo aby si prilpešil na dosiahnutie istej finančnej nezávislosti od rodičov a prípadne aj životného štandardu a štýlu ostatných študentov.

B. Neformálna edukácia k demokratickému občianstvu v škole

Jeho partnerom je totiž nielen typ (Peter), ktorého možno označiť za typického workoholika, ale aj typ (Janko), ktorý je skôr opak workoholika a jednoznačne uprednostňuje radosti študentského života pred študijnými povinnosťami. Ak Peter je pre Martina oporou, tak Janko je jeho zlomyseľným kritikom, ktorému prekáža, že participácia na samosprávnom živote mu prináša isté „výhody“ vyplývajúce z toho, že preniká fungovania školy, má kontakty s učiteľmi v riadiacich a kontrolných štruktúrach, má z toho aj isté reálne (napr. ubytovanie) alebo pomyselné (skúšky) výhody.

Graf 10/ Študentské typy podľa ich zamerania na štúdium a voľný čas

2. Očakávania vysokoškolákov od participácie na samospráve školy

Veľmi dôležitou otázkou teda je **aké očakávania spájajú študenti so samosprávnymi orgánmi na ich školách, ktoré úlohy by im vložili do vienka predovšetkým.** (Graf 11)

Na rozdiel od stredoškolákov, kde boli v popredí dve elementárne očakávania: *špeciálne služby pre žiakov a podmienky pre mimoškolskú záujmovú aktivitu*, sa očakávania vysokoškolákov rozmanitými spôsobmi spájajú viac so **samotným edukačným procesom a jeho efektívnosťou v úspešnosti pri výkone budúceho povolania:**

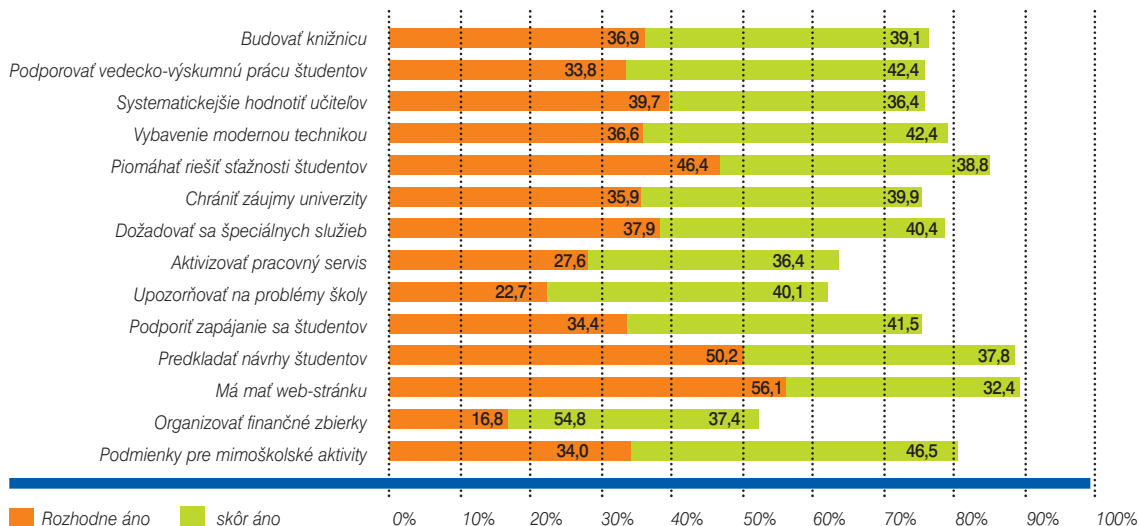
- A. Do popredia sa dostáva zlepšenie informovanosti študentov o činnosti AS, prípadne študentského parlamentu prostredníctvom jej vlastnej webstránky (60 - 70 %).
- B. Študenti očakávajú, že na rokovaníach AS budú ich zástupcovia predkladať ich návrhy a riešiť ich sťažnosti (rozhodne áno 45 % - 50 %)

- C. Podpora vedeckej činnosti študentov, vybavenie školy didaktickou technikou, budovanie knižnice a pod. si udržiavajú svoju naliehavosť na takej istej úrovni ako je požiadavka hodnotiť systematicky a efektívne učiteľov (rozhodne áno 35 % - 40 %).
- D. Problematika mimoškolských aktivít, pracovného servisu a údržby školy je na veľmi nízkej úrovni z hľadiska naliehavosti (20 - 34 %).
- E. Napokon ostatné miesto v tejto ponuke zaujíma organizovanie finančných zbierok (16,8 %).

Je zrejmé, že táto hierarchia problémov spadajúca do „portfólia“ AS plne zodpovedá potrebám a záujmom nielen študentov, ale aj učiteľov, koordinátorov štúdia a poradcov, vedenia fakulty a školy.

K tým rozhodujúcim patrí urovnávanie a riešenie problémov a sporov medzi študentmi a príslušnými oddeleniami fakulty alebo univerzity, ktorých je neúrekom nakoľko postavenie študentov, ich práva a povinnosti nie sú vždy jasne definované a akceptované.

Graf 11/ Očakávané aktivity študentov od akademických senátov (2007)

Dovoliť si však spomenúť príklad úspešnej aplikácie evaluačného dotazníka, prostredníctvom ktorého majú študenti možnosť anonymne sa vyjadriť ku vzdelávaciemu procesu na VŠ. Spomínaný dotazník bol v minulosti podávaný papierovou formou, voči ktorej mali študenti veľkú nedôveru. Na podnet študentskej časti AS sa evaluačné dotazníky transformovali do elektronickej formy - formuláre a následne boli umiestnené na e-learningový portál VŠ. **Avšak rozsah dotazníka, množstvo a formulácia otázok vyvolali u študentov opačný ako žiadaný efekt.** Počet študentov, ktorí sa vyjadrili k priebehu vzdelávacieho procesu a vyplnili spomínané dotazníky, bol každoročne nižší. Riešenie sme našli vo vybratí najdôležitejších otázok, ktorých formulácia bola obmenená, znížení počtu otázok a pridali sme na e-learningový portál možnosť výberu krátkej prípadne rozšírenej formy evaluačného dotazníka. Otázky boli pripravené tak, aby odpovede na ne poskytovali základné informácie o vnímaní predmetu zo strany študenta, o spôsobe podania a vedenia prednášky a seminárov zo strany vyučujúceho a taktiež aby odpovede poskytl podnet na možné riešenia vzniknutých problémov. **Úspešnosť zmeny bola zaznamenaná vyšším počtom vyplnených dotazníkov. Nakoľko bola však uvedená zmena prevedená len v uplynulom akademickom roku, nemožno detailnejšie analyzovať výsledky evaluácie.**

Študent-člen AS Žilinská univerzita v Žiline

Druhým je okruh samotného učebného procesu, jeho kvality a intenzity, procesu hodnotenia jeho výsledkov formou písomných a ústnych skúšok

B. Neformálna edukácia k demokratickému občianstvu v škole

3. Hodnotenie a spokojnosť študentov s prácou svojich zástupcov v AS

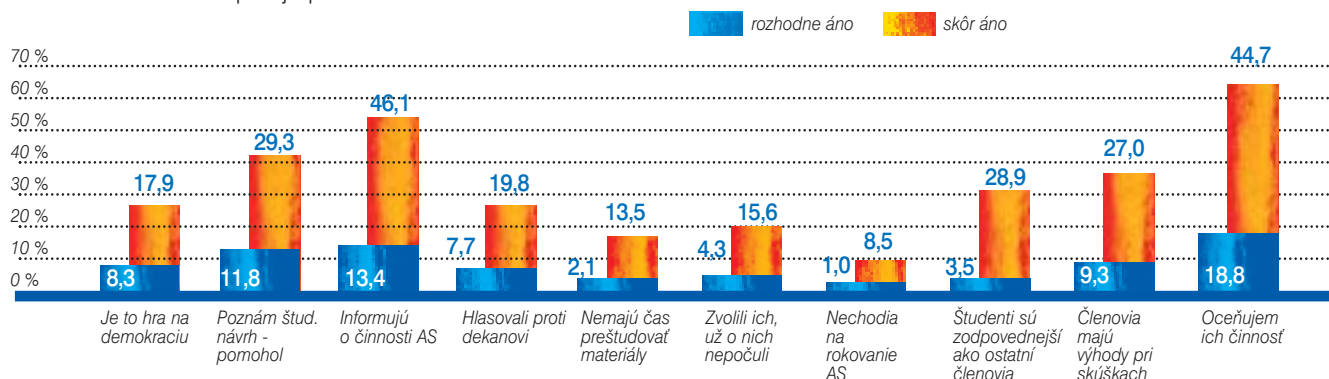
Študenti vysoko oceňujú činnosť svojich zástupcov v AS (skoro 70%). Naznačujú, že informovanie o tom, čo sa deje v AS a aké rozhodnutia prijíma, patrí k dôležitým povinnostiam členov AS za študentskú časť akademickej obce. Vcelku sa zdá, že dokonca činnosť študentov-členov AS sa oceňuje vyššie ako ostatných členov v zmysle ich zodpovedného prístupu k úlohám. Niektorí študenti poznajú prípady, keď návrhy študentov-členov AS pomohli vysloviť a vyriešiť nejaký skutočný problém (30%), či dokonca sú známe prípady študentov-členov AS, ktorí hlasovali proti návrhu, ktorý predkladal dekan alebo vedenie fakulty (25%).

Na druhej strane, aj keď je ich oveľa menej ako v prvom prípade, sú prezentované prípady, ktoré členstvo študentov v AS nestavajú do najlepšieho svetla. Predovšetkým je tu dosť rozšírený názor o „výhodách“ členov AS pri skúškach, ktoré získavajú, nakoľko ich učitelia poznajú a predpokladá sa kompenzovanie alebo bonifikovanie v tejto oblasti (36%). Iní študenti sa viac domnievajú, že účasť študentov v AS je vlastne iba hra na demokraciu (25%), keďže zákon stanovuje taký pomer hlasov študentov a učiteľov v AS, ktorý neumožňuje prijať rozhodnutie v prospech študentov bez súhlasu ostatných členov. Prípadne sa vie, že so študentmi sa manipuluje pri hlasovaniach.

Problém prichádza pri akceptovaní demokratických princípov zo strany niektorých (našťastie ich je menšina) pedagógov a vedenia. Niekoľkokrát som bol napríklad po hlasovaní „upozornený“, že nie je pekné hlasovať proti fakulte a obávam sa, že v budúcnosti budem nútený hlasovať aj proti svojmu presvedčeniu. Záujem a informovanosť študentov o práci v akademickom senáte je nízka. Často aj samotní kandidáti majú o fungovaní a o práci v akademickom senáte skreslené predstavy. „Vytriezvenie“ príde až po prvých schôdzach.

AS LF UPJS Košice

Graf 12/ Študenti o svojich zástupcoch v AS

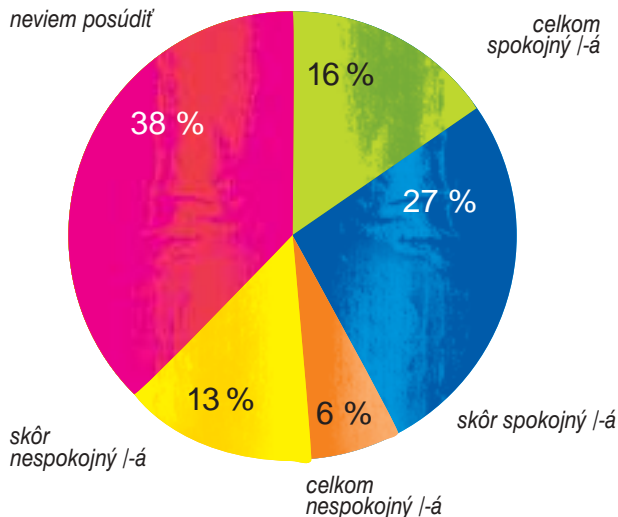

Iste by stál za uváženie fakt, že v AS či už univerzity alebo fakúlt majú študenti 1/3 zastúpenie, čo kvázi znamená, že pokiaľ by chceli prejsť s vlastnou iniciatívou v nejakej oblasti, ktorá by bola ich prioritou, prípadne ak by chceli vetovať nejaký návrh zo strany zamestnaneckej časti, prakticky nemajú dosah na výsledok hlasovania, keďže ich zástupcovia zamestnaneckej časti môžu prehlasovať, pretože majú nadpolovičnú väčšinu v senáte. Preto by stálo za uváženie vymedziť niektoré prioritné oblasti, o ktorých rozhodujú AS, ktoré by sa museli schvaľovať minimálne 2/3 väčšinou + 1 jeden hlas. Tak by sa participácia študentov na dôležitých rozhodnutiach školy preniesla z formálnej do praktickej roviny.

AS UKF Nitra

Napokon sú tu i názory, ktoré reflektujú skutočnosť, že študenti nemajú príliš veľa času, aby sa oboznámili s príslušnými podkladmi na rokovania, či vôbec s pravidlami fungovania senátov (15%). Je tu aj skúsenosť, že niektorí študenti sa nechajú zvoliť, ale potom sa už o nich ich voliči nič nedozvedeli, či vôbec pracujú v senáte a aké je prípadne ich argumentovanie v diskusii alebo ako hlasujú ak ide o prospech študentov (18%).

Graf 13/ Spokojnosť študentov so svojimi zástupcami v AS

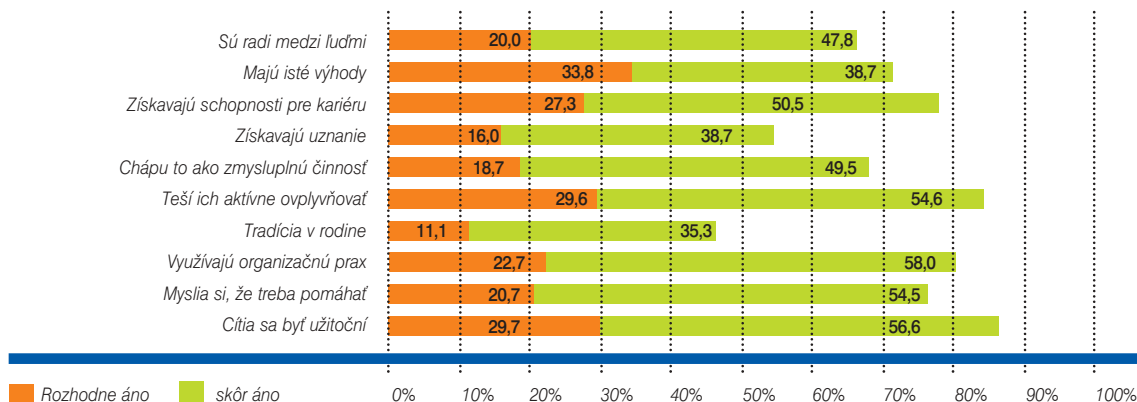

Graf 13 ukazuje, že najviac študentov pravdivo priznáva, že nevedia posúdiť činnosť študentov v AS, lebo ich to nezaujíma a nevedia, čo študenti v AS robia. Na druhej strane sú spokojní študenti (43%) v prevahe nad počtom nespokojných (19%), čo plne zodpovedá iným informáciám, ktoré máme k dispozícii.

B. Neformálna edukácia k demokratickému občianstvu v škole

Graf 14 Motivácia študentov-členov AS podľa študentov vysokých škôl

To sa týka napríklad aj motivácie, ktorú študenti pripisujú svojim kolegom, ak si vyberajú členstvo v AS a nechajú sa zvoliť na príslušné obdobie. Pozitívna motivácia členov akademických senátov je oporou pri „zastupovaní“ študentov - členov akademickkej obce pri dôležitých rozhodnutiach, ktoré sa ich bezprostredne týkajú.

Záujem študentov o prácu v AS je mierne nevzrušivý. Vo všeobecnosti môžem povedať, že väčšina študentov sa o prácu AS príliš nezaujima. Pokúšame sa vziať do práce AS práve tie typy aktívnych študentských osobností, ktoré sa ojedinele nájdu v každom ročníku, ktoré sa veľmi prirodzene zaujímajú o všetko, čo sa školy týka, ich záujmový diapazón je spravidla oveľa širší. Sú to proste od základu veľmi aktívni a činorodí ľudia. Práve pre svoju neutíchajúcu aktivitu a názorovú pribojnosť a nekompromisnosť bývajú zvyčajne navrhovaní do senátu aj študentskou časťou akademickkej obce, lebo značná časť tých ostatných vie, že potom už sama nebude musieť vyvíjať žiadne zbytočné aktivity, že sa môže na nich spoľahnúť v zmysle zastupovania. Zvyčajne to bývajú aj lídri ročníkov. Úroveň zvolených zástupcov študentov je veľmi slušná, zo štyroch študentov je najvýraznejšia a najaktívnejšia najstaršia z nich, má skúsenosť s fungovaním AS na inej škole, kde študovala, zodpovedne si našťudováva materiály pred zasadnutím a veľmi puntičkársky a podrobne má pripravené pripomienky, ostatní traja nebývajú pripravení vždy, najmä ak AS prerokováva rozsiahlejšie materiály, na ich reakciách k jednotlivým problémom je viditeľné, že si materiály letmo preleteli. Niekedy. Dokážu sa však veľmi aktívne zasadzovať za študentské výhody a aktivity, ich postoje k všeobecnejším témam, týkajúcich sa zákonov, vnútrofakultných predpisov či pedagogickej problematiky ich až tak veľmi neoslovujú. Väčšinou sa pravidelne zúčastňujú zasadnutí AS.

AS FTF VŠMU

Pre súčasných členov AS je dôležité poznanie, že ich kolegovia ich prácu uznávajú a dôverujú im:

1. V prvej skupine sú to motívy „byť užitočný“, „pomáhať iným“, „sebarealizovať sa v zmysluplnej činnosti“, „nebyť sám“.
2. V druhej skupine sa nachádzajú motívy ako „využívať svoje schopnosti“ a súčasne „získavať skúsenosti pre budúcu kariéru“, „ovplyvňovať chod vecí“ alebo „zažiť, že sa niečo mení“.
3. V tretej skupine motívov je aj možnosť „získať si uznanie“ a mať aj „isté výhody“, ktoré z takejto práce vyplývajú.

Do AS kandidujú aj študenti, ktorí členstvom v AS získajú výhody v ubytovaní na Študentských domovoch, ale o prácu v AS v skutočnosti záujem nemajú, nepoznajú čo práca v AS obnáša. Na zasadnutiach AS sú neaktívni, študenti univerzity o nich potom už vôbec nepočujú a nevedia, za kým majú možnosť ísť v prípade problému. Na našej fakulte je to s aktivitou členov študentskej časti AS tak 50 na 50 %. V AS pracujú členovia, ktorí záujem v skutočnosti majú, ale bohužiaľ aj členovia, ktorí sú tam len preto, že im členstvo v AS prináša výhody. V šk. roku 2004/2005 náš AS LF spolu s členmi študentskej časti pripravil novú závažnú zmenu Študijného a skúšobného poriadku, ich výsledok práce môžem považovať za výborný.

**AS Technická univerzita Zvolen
Lesnícka fakulta**

To všetko sú motívy občianskej alebo dokonca politickej participácie, s ktorými môžu aktívni študenti zdôvodňovať svoju obetavú organizačnú prácu navyše a ktoré sa akceptujú aj v iných oblastiach spoločenského života ako legitímne.

B. Neformálna edukácia k demokratickému občianstvu v škole

1.4. Informačné zdroje študentov o AS na vysokých školách

Pokiaľ sa to týka zdrojov vedomostí o poslaní a činnosti samosprávy na vysokej škole, je to trochu odlišné ako v prípade ŽSR na stredných školách. Budeme musieť podrobnejšie analyzovať či vôbec a ak áno, čo sa skutočne učí v náuke o spoločnosti o vysokej škole a fungovaní akademických senátov, najmä na gymnáziách.

Isté informácie máme o propedeutike do vysokoškolského štúdia, v rámci ktorej sa na niektorých vysokých školách novoprichádzajúci študenti môžu niečo dozvedieť o samosprávnom charaktere školy.

Inou je otázka, ako sa dozvedajú o rokovaniach AS na fakulte, prípadne ich rozhodnutiach. Jednoznačne je tu web-stránka konkrétnej školy, kde sú zväčša k dispozícii uznesenia ako verejne dostupné dokumenty pre všetkých členov akademickej obce (56%). O výsledkoch sa možno dozvedieť aj priamo na ich rokovaniach alebo z informácií vedenia fakulty.

Záujem študentov o prácu v AS je skutočne veľmi nízky, a čo je poľutovaniahodné, mnohí (a nielen študenti nižších ročníkov) ani nevedia, že táto inštitúcia vôbec existuje. O činnosti členov AS LF za študentov (v 2004/2005) nemám žiadne informácie! Dokonca ani to, či boli pasívni. Pripisujem to nízkej informovanosti akademickej obce o činnosti v AS LF. Na internetovej stránke LF nie sú zverejnené zápisnice a chýba kontakt na jednotlivých členov ASLF (výnimkou je kontakt na predsedu AS LF). Navrhujem, aby bola každému členovi AS LF za študentov pridelená internetová schránka, pretože na LF v súčasnosti neexistuje žiaden spôsob, aby sa študenti mohli obrátiť na svojich zástupcov v AS LF.

AS LF UPJŠ Košice

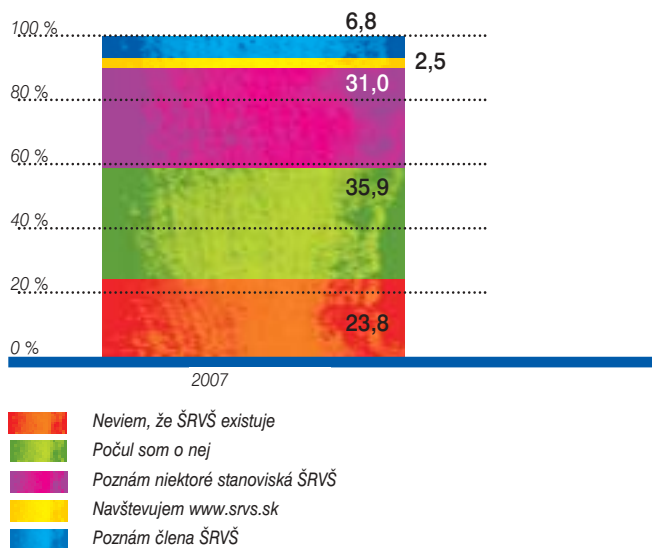
Špecifické miesto v štruktúre univerzitnej samosprávy má Študentská rada vysokých škôl, ktorá pôsobí podľa zákona o vysokých školách a predstavuje partnera štátnej správy v oblasti školstva.

Myslím si, že jednania senátov (fakultného i univerzitného) na Ekonomickej univerzite prebiehajú podľa zákona o VŠ, a keďže priebeh senátov nám, študentom, vyhovuje, nemám k nemu žiadne výhrady. Ako člen ŠRVŠ som bol na zasadnutiach rady so zákonom o VŠ veľmi dobre oboznámený a všetky výhrady (i keď neboli tak závažné) som prerokovával s predsedníctvom rady. Z toho dôvodu by som osobne nenavrhol žiadne jeho zmeny, ani neodporúčal konkrétne zmeny znenia zákona v tejto oblasti. Preto by som všetky otázky kladené týmto smerom ponechal na predsedníctvo ŠRVŠ, ktorému v danej oblasti prináleží asi najväčšia zodpovednosť.

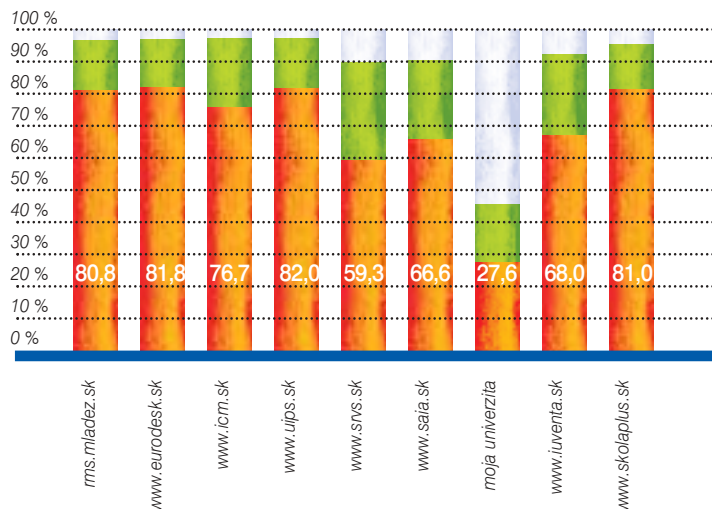
AS EU Bratislava

Vo výskume sme získali orientačnú informáciu, že značná časť študentov nevedela o existencii ŠRVŠ (23,8 %) a aj tá časť, ktorá niečo o nej počula, nevie nič bližšie o jej poslaní a konkrétnej činnosti (35,9 %).

Graf 15/ Študenti vysokých škôl o Rade študentov vysokých škôl

Graf 16/ Webové stránky, ktoré nepoznajú vysokoškooláci na Slovensku

Ostatní študenti, t.j. približne 40% nielenže poznajú ŠRVŠ, ale zaznamenali jej stanoviská k niektorým aktuálnym problémom (31%), navštevujú jej webovskú stránku (2,5%) a dokonca osobne poznajú jej člena (7%).

Relatívne vysokú znalosť o existencii jej internetovej stránky potvrdzuje aj iný údaj z tohto výskumu, kde sa preukazuje ako v poradí druhý najznámejší portál po vlastnej univerzite.

Zisťovanie rozličných úrovní participácie študentov na samosprávnom živote školy v roku 2007 potvrdilo, že sa už utvára akási participačná pyramída, ktorá vyjadruje logiku zastupiteľskej demokracie.

INFORMOVANOSŤ

75 %stredoškólači
80 % vysokoškólači
vedia o tom, že na škole je samospráva

VOLILI

30 %stredoškólačov
41,5 % vysokoškólačov
svojich zástupcov do ŽŠR alebo AS

KANDIDOVALI

11 % stredoškólačov
9,1 % vysokoškólačov
za člena ŽŠR alebo AS na svojej škole

Participácia študentov na činnosti samosprávnych orgánov škôl nadobúda klasickú hierarchickú podobu - najviac študentov je informovaných o ich existencii, podstatne menej sa zúčastňuje na voľbách, ešte menšia časť sleduje ich činnosť a výsledky aj prípadnou osobnou účasťou na rokovaníach, najmenej z nich sa uchádza o kandidatúru vo voľbách a napokon skutočne aj po voľbách pracuje v samosprávnych orgánoch.

V tom je však podstata zastupiteľskej demokracie. Nakoľko nemôžeme a nechceme byť všetci permanentne na uliciach, demonštrovať na námestiach alebo pred školou či inak prejavovať svoju občiansku vôľu na verejnosti, volíme si svojich zástupcov. Očakávame od nich, že sa postarajú o to, aby sa odstraňovali drobné prekážky a nedostatky pri štúdiu, riešili spory a konflikty žiakov a učiteľov, zlepšovala kvalifikovanosť učiteľov a vybavenosť škôl didaktickou technikou a pod.

Študenti majú množstvo problémov, s ktorými sa obracajú prostredníctvom AS na vedenie fakulty - v minulom roku to bolo riešenie oddychových zón vo vstupných priestoroch fakulty a internátu. Vedenie našlo finančné prostriedky a vyšlo požiadavke študentov v ústrety. V závere akademického roka 2004/2005 predniesli študenti v AS požiadavku na úpravu štátnych skúšok a obhajobu záverečnej práce. Vedenie fakulty vypracovalo nový Študijný a skúšobný poriadok FHV UMB a na výjazdovom zasadnutí 9. - 10. 6. 2005 sme prediskutovali návrhy a pripomienky všetkých členov AS (vrátane študentov) a zapracovali do konečného znenia študijného poriadku. Bol to výrazný krok v zmene štúdia, ktorý iniciovali študenti. Vedenie fakulty sa snaží vychádzať študentom v ústrety a berie ich ako rovnocenných partnerov.

FHV UMB v Banskej Bystrici

Členovia ŽŠR ale aj AS prechádzajú dôležitou životnou skúsenosťou občianskej socializácie, učia sa nielen aké zložitú je dospieť k spoločnému rozhodnutiu. Učia sa aj to, že od rozhodnutia o nejakej dobrej veci k jej realizácii je väčšinou ďaleko. Napokon sa musia vyrovnat s tým, že moc chutí niekedy „trpkú“. Najmä ak zistia, že strácajú dôveru tých, ktorí ich zvolili, že ich skvelé nápady nikto nechápe a nepodporuje. Ale aj to patrí do zážitkovej pedagogiky pri učení sa demokracii „jej robením“.

Snažil som sa o mnoho vecí, ale väčšinou som narážal len na pasivitu študentov + obmedzenosť (alebo svoju vlastnú nemohúcnosť „presvedčiť“ o dobrej myšlienke?!). Niektoré veci sa podarili, ale to sú len také detaily. Na predmete Marketingový informačný systém som - po dovolení vyučujúceho - urobil projekt prestavby Študentskej rady EF na občianske združenie, ktorý v sebe zahŕňal aj vytvorenie účelnej komunikačnej štruktúry. Tento projekt som však zavrhol po tom, ako nastali veľké rozpory na úrovni AS EF - vznikla z toho kauza, o ktorej vám môžem porozprávať/napísať (na Vašu zvláštnu žiadosť)... Samospráva na úrovni univerzity (kapitola na niekoľko strán). Ak by ste mali záujem, napíšem aj o tom.

AS EF UMB

Poslaním rozvoja samosprávneho života na školách s účasťou študentov nie je iba „učenie sa demokracii hrou na demokraciu v škole“, nie je iba neformálnou edukáciou pre budúci občiansky život. Je to predovšetkým nástroj riešenia každodenných i perspektívnych problémov v škole, ktorá nie je iba výchovno-vzdelávacou inštitúciou, ale aj komplikovanou administratívnou organizáciou s príslušnou delbou práce a moci.

Literatúra

1. Bošňáková, M. - Macháček, L.: *Aj nás sa to týka*. IUVENTA, Bratislava 2005, 12 s.
2. *Civic Education Study. Civic education survey among 14-years old students in SR.* (M.Čapová, I.Sklenárová) State Paedagogical Institute, Bratislava 2002, 156 p.
3. Bošňáková, M. - Miháliková, J. *Tretia vlna. Profesionálna podpora žiackych školských rád*. IUVENTA, Bratislava 2006, 26 s.
4. *Eurydice The information network on education in Europe, CITIZENSHIP EDUCATION AT SCHOOL IN EUROPE SLOVAKIA NATIONAL DESCRIPTION - 2004/05*
5. *Európska dimenzia v praxi školy*. Zost. N. Ondrušková, EYAN, Bratislava 2001, 154 s.
6. *EUYOUPART Politická participácia mladých ľudí v Európe*. L. Macháček. UCM Trnava 2005, 64 s.
7. *Križ, M. a kol: Stručný katalóg ľudských práv s námetmi na ich uplatnenie v škole*. ŠPU, Bratislava 2005, 68 s.
8. *Macháček, L. 2005: Political knowledge and the political attitudes of youth in EU. In: The Central European Dimension of Youth Research. Ed. By L. Macháček, UCM Trnava 2005, s.36-46s.*
9. *Macháček, L.: Participácia študentov na samospráve stredných a vysokých škôl Slovenska*. IUVENTA, Bratislava 2005, 58 s.
10. *Orientácia mladých mužov a žien na európske občianstvo a európsku identitu*. Zost. L. Macháček, SÚ SAV, Bratislava 2004, 44 s.
11. *Participácia, občianstvo, demokracia*. Zost. L. Macháček. Slovenská pedagogická spoločnosť a Katedra pedagogiky FF UCM v Trnave, Trnava 2003, CD ROM ISBN 80-89031-48-9.
12. *Participácia študentov na samospráve školy*. Zost. L. Macháček, IUVENTA, Bratislava 2006
13. *Podmanický, I.: Status učiteľa etickej výchovy v súčasnej školskej edukácii. In: Proměny pedagogiky. Ed. Prokop, J. a Rybičková, M. UK v Praze a ČPS, Praha 2005, 231-237.*
14. *VZDELÁVACÍ ŠTANDARD S EXEMPLIFIKAČNÝMI ÚLOHAMÍ Z NÁUKY O SPOLOČNOSTI PRE GYMNÁZIÁ štvorročné štúdium*. Vypracovali: PhDr. Anna Bocková, PhDr. Daniela Ďurajková, PhDr. Zdenka Janasová. Ministerstvo školstva SR schválilo vzdelávacie štandardy s exemplifikačnými úlohami pre gymnáziá so štvorročným štúdiom dňa 11. januára 2002 pod číslom 045/2002-4. Štátny pedagogický ústav, Pluhová 8, 830 00 Bratislava

Sociologický výskum študujúcej mládeže na Slovensku

Reprezentatívny sociologický výskum študentov na Slovensku sa uskutočnil v rokoch 2005 a 2007.

Výskumný výberový súbor:

vysokoškoláci v roku 2005 (870 respondentov) a 2007 (934 respondentov),
stredoškoláci v roku 2005 (870 respondentov) a v roku 2007 (873 respondentov).

Výskumná technika

Technika sociologického dotazníka „face to face“ - individuálny rozhovor výskumníka s respondentom (k dispozícii na www.vyskummladeze.sk).

Termín zberu dát:

Stredné školy od 19. 9. do 12. 10. 2005 a od 22.9. do 17.10. 2007,
vysoké školy od 2.10. do 25. 10. 2005 a od 22.11. do 12.12.2007.

Výskumný grant IUVENTA

Výskum sme uskutočnili s podporou MŠ SR (odbor mládeže) prostredníctvom grantu IUVENTA.

Reprezentatívnosť a jej obmedzenia

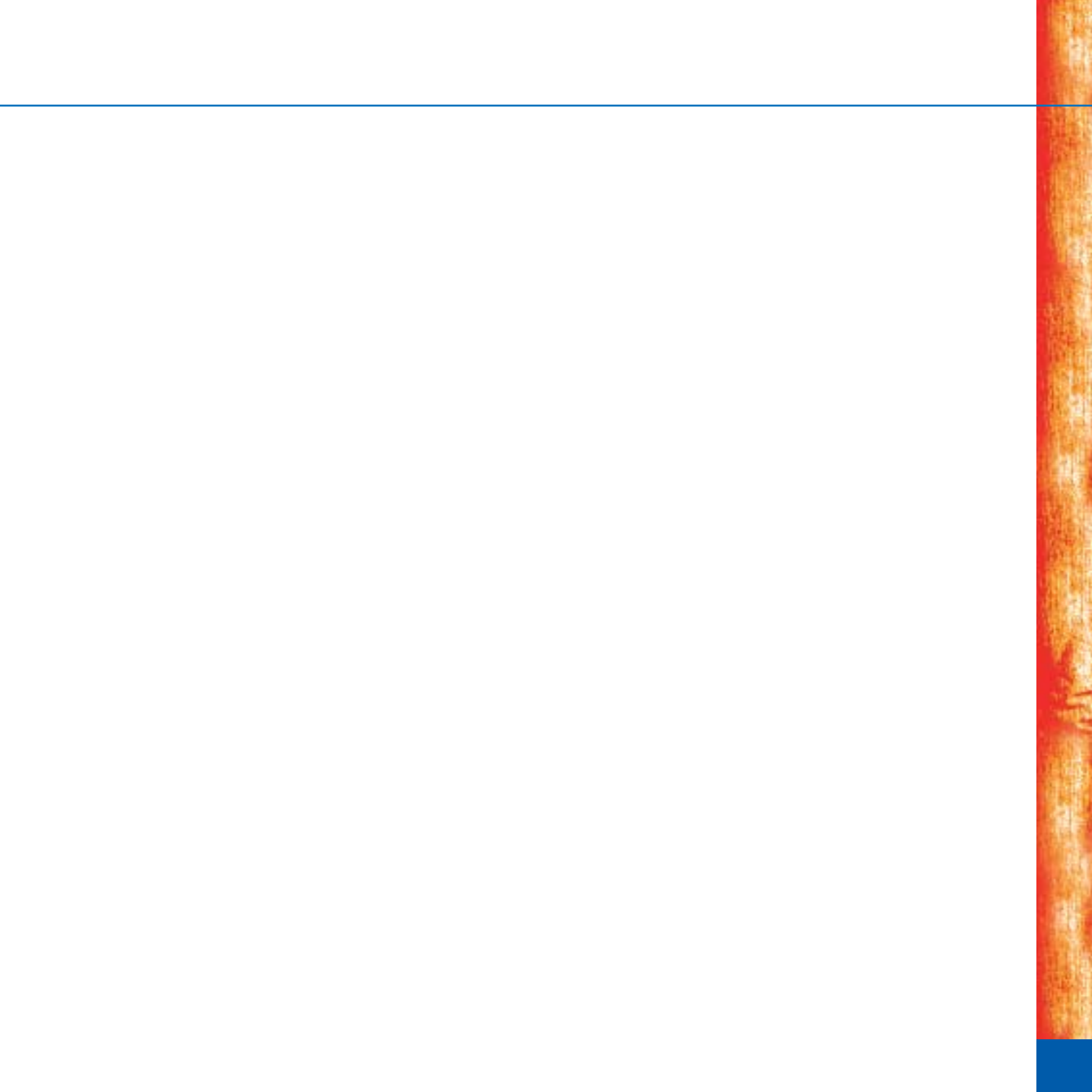
Výskumné súbory sú reprezentatívne voči základným súborom z hľadiska pohlavia a veku.

Osobitosťou je skutočnosť, že študenti prvého ročníka nie sú zahrnutí do výberového súboru nakoľko nemohli mať v čase výskumu skúsenosti zo samosprávneho života strednej a vysokej školy.

Terénny zber dát

uskutočnila anketárska sieť Agentúry sociálnych analýz „ASA“, s.r.o. v Bratislave.
Pozri podrobnosti Identifikačný list výskumu www.vyskummladeze.sk.

ISBN: 978-80-8072-076-6

EAN: 9788080720766

Text: Ladislav Macháček

Recenzenti publikácie: Mgr. Mária Bošňáková,

PhDr. Radoslav Štefančík

Grafická úprava: Index M

Tlač: MiRe

Prvé vydanie 2008

© IUVENTA

9 788080 720766